

FATF

SMERNICE ZA PRIMENU PRISTUPA
ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA

SEKTOR HARTIJA OD VREDNOSTI

OKTOBAR 2018.

Radna grupa za finansijsku akciju (FATF) je nezavisno međuvladino telo koje se bavi razvojem i promocijom politika za zaštitu globalnog finansijskog sistema od pranja novca, finansiranja terorizma i finansiranja širenja oružja za masovno uništenje. Preporuke FATF su priznate kao standard za sprečavanje pranja novca (SPN) i finansiranja terorizma (FT).

Za više informacija o FATF, molimo posetite www.fatf-gafi.org

Ovaj dokument i/ili bilo koja mapa koja se u njemu nalazi, ne dovodi u pitanje status ili suverenitet nad nekom teritorijom, linije razgraničenja ili međunarodne granice niti naziv bilo koje teritorije, grada ili oblasti.

Referenca za citiranje:

FATF (2018), *Guidance for a Risk-Based Approach for the Securities Sector*, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/rba-securities-sector.html

© 2018 FATF/OECD. Sva prava zadržana.

Reprodukcija ili prevod ove publikacije nisu dozvoljeni bez prethodne pisane saglasnosti.

Zahtevi za izdavanje takve saglasnosti, bilo za celu publikaciju ili samo jedan njen deo, podnose se Sekretarijatu FATF, na adresu 2 rue André Pascal 75775 Paris Cedex 16, France

(faks: +33 1 44 30 61 37 ili imejl: contact@fatf-gafi.org)

Fotografija za naslovnu stranu preuzeta sa: ©Thinkstock

Овај пројекат финансира
Европска унија

Ova publikacija je prevedena uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovoran FATF, i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije. Evropska unija ne preuzima odgovornost ni za kakve greške ili propuste u ovom prevodu.

Publikacija [Smernice za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika u sektoru hartija od vrednosti] predstavlja prevod na srpski jezik originalne verzije na engleskom jeziku. Prevedena je na srpski jezik uz odobrenje Sekretarijata FATF, u okviru projekta: Unapređenje kvaliteta i efikasnosti izveštavanja o sumnjivim transakcijama i ključnih funkcija Uprave za sprečavanje pranja novca, koji finansira Evropska unija. Korisnik projekta je Ministarstvo finansija Republike Srbije - Uprava za sprečavanje pranja novca. Projekat sprovodi konzorcijum koji predvodi KPMG.

Zvanična verzija publikacije na engleskom jeziku dostupna je na www.fatf-gafi.org

Autorsko pravo © FATF/OECD. Sva prava zadržana.

Ovo je radni prevod. U slučaju sukoba u vezi sa tumačenjem, merodavna je zvanična verzija teksta, objavljena na internet stranici FATF.

Sadržaj

AKRONIMI	3
SMERNICE ZA PRIMENU PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA U SEKTORU HARTIJA OD VREDNOSTI	4
Izvršni rezime	4
UVOD I KLJUČNI KONCEPTI	6
Polazne informacije i kontekst.....	6
Svrha ovih Smernica	7
Ciljna publika, status i sadržaj Smernica	7
Delokrug primene Smernica: terminologija, ključne karakteristike i poslovni modeli	8
Pružanje proizvoda i usluga u vezi sa hartijama od vrednosti na međunarodnom nivou	14
ODELJAK I - PRISTUP FATF ZA SPN/FT ZASNOVAN NA PROCENI RIZIKA (RBA)	15
ŠTA JE PRISTUP ZASNOVAN NA PROCENI RIZIKA?	15
OBRAZLOŽENJE ZA NOVI PRISTUP	15
PRIMENA PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA	16
IZAZOVI	17
Podela odgovornosti u okviru pristupa zasnovanog na proceni rizika.....	17
ODELJAK II – SMERNICE ZA PRUŽAOCE USLUGA I POSREDNIKE NA TRŽIŠTU HARTIJA OD VREDNOSTI	19
PROCENA RIZIKA	20
Rizik države/ geografski rizik.....	21
Rizik stranke/ investitora	22
Rizik proizvoda/ usluge/ transakcije.....	23
Rizik distributivnog kanala.....	24
UBLAŽAVANJE RIZIKA	25
Poznavanje i praćenje stranke/ investitora	25
Zahtevi za elektronske transfere	33
Praćenje i prijavljivanje sumnjivih transakcija.....	34
UNUTRAŠNJE KONTROLE I USKLAĐENOST	36
Unutrašnje kontrole i upravljanje.....	36
Kontrole u pogledu usklađenosti.....	38
Provera i selekcija zaposlenih.....	39
Obuka i podizanje svesti	40
ODELJAK III – SMERNICE ZA NADZORNE ORGANE	41
PRISTUP NADZORU ZASNOVAN NA RIZIKU	41

Razumevanje rizika od PN/FT	41
Ublažavanje rizika od PN/FT	42
Nadzor nad pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti u pogledu SPN/FT u prekograničnom kontekstu	44
NADZOR NAD PRIMENOM PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA	45
Opšti pristup	45
Obuka	46
Smernice i povratne informacije	46
ANEKS A. PRIMERI NADZORNIH PRAKSI DRŽAVA U PRIMENI PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA U SEKTORU HARTIJA OD VREDNOSTI	48
ANEKS B. INDIKATORI SUMNJIVIH AKTIVNOSTI U VEZI SA HARTIJAMA OD VREDNOSTI	54

AKRONIMI

SPN/FT (AML/CFT)	Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma
PPS (CDD)	Poznavanje ¹ i praćenje stranke
FOS	Finansijsko-obaveštajna služba
NT.	Napomena s tumačenjima uz Preporuku
IOSCO	Međunarodna organizacija komisija za hartije od vrednosti
PN (ML)	Pranje novca
PEL (PEP)	Politički eksponirana lica
P. (R.)	Preporuka
PZPR (RBA)	Pristup zasnovan na proceni rizika
IST (STR)	Izveštaj o sumnjivoj transakciji
FT (TF)	Finansiranje terorizma
UN	Ujedinjene nacije

---

¹ U ovoj industriji često se koristi termin “klijent” koji ima isto značenje kao “stranka” za svrhe ovog dokumenta.

SMERNICE ZA PRIMENU PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA U SEKTORU HARTIJA OD VREDNOSTI

Izvršni rezime

1. Pristup zasnovan na proceni rizika (RBA) je od suštinskog značaja za delotvorno sprovođenje Preporuka FATF. On podrazumeva da nadzorni organi, finansijske institucije i posrednici identifikuju, procenjuju i razumeju rizike od pranja novca i finansiranja terorizma (PN/FT) kojima su izloženi, i da sprovedu najadekvatnije mere za ublažavanje tih rizika. Ovaj pristup im omogućava da svoje resurse usmere na one oblasti u kojima su rizici najviši.
2. Smernice FATF o primeni pristupa zasnovanog na proceni rizika (RBA) imaju za cilj da podrže sprovođenje RBA, uzimajući u obzir nacionalne procene rizika od PN/FT i pravne i regulatorne okvire za SPN/FT. Takođe obuhvataju i opšte predstavljanje pristupa zasnovanog na proceni rizika, kao i specifične smernice za pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti i njihove nadzorne organe. Smernice su izrađene u partnerstvu sa privatnim sektorom kako bi se osiguralo da reflektuju stručnost i dobre prakse iz same industrije.
3. Smernice opisuju različite vrste pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti koji mogu biti uključeni u transakcije hartijama od vrednosti, i njihove poslovne modele. Takođe definišu ključne karakteristike transakcija hartijama od vrednosti koje mogu stvoriti prilike za kriminalce, i mere koje se mogu usvojiti da smanjivanje takvih ranjivosti.
4. Izrada procene rizika od PN/FT je ključna polazna tačka za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika od strane pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Ona treba da bude srazmerna prirodi, veličini i složenosti poslovanja. Najčešće korišćeni kriterijumi rizika su rizik države ili geografski rizik, rizik stranke, proizvoda ili usluge i rizik posrednika. Smernice navode primere faktora rizika u okviru ovih kategorija rizika.
5. Smernice ističu da je više rukovodstvo pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti odgovorno da neguje i promoviše kulturu usklađenosti kao osnovnu poslovnu vrednost. Oni treba da osiguraju da su pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti posvećeni upravljanju rizicima od PN/FT pre uspostavljanja ili održavanja poslovnih odnosa.
6. Smernice pojašnjavaju ulogu i odgovornosti posrednika koji mogu pružati usluge za račun pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti klijentima, klijentima posrednika ili i jednim i drugima. Takođe naglašavaju da će priroda poslovnog odnosa između pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, posrednika i bilo kog povezanog klijenta uticati na to kako će se upravljati rizicima od PN/FT. To obuhvata i pojašnjenja kada se primenjuju Smernice FATF o poveravanju određenih poslova trećim licima.
7. Smernice pojašnjavaju da pri utvrđivanju vrste i obima radnji i mera poznavanja i praćenja stranke (PPS) koje treba primeniti, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razumeju da li njihov klijent deluje za sopstveni račun ili kao posrednik za račun svojih klijenata. Čak i kada radnje i mere PPS predstavljaju odgovornost posrednika, razumevanje baze klijenata posrednika često može biti koristan element pri utvrđivanju rizika povezanih sa samim posrednikom. Nivo razumevanja treba da bude prilagođen percepiranom nivou rizika posrednika.

8. Neki poslovni odnosi u sektoru hartija od vrednosti mogu posedovati karakteristike slične odnosima prekograničnog korespondenstskog bankarstva; Smernice takođe obuhvataju opis o tome kako se zahtevi za SPN/FT odnose na takve odnose.

9. Smernice ističu značaj kontinuiranog praćenja transakcija da bi se utvrdilo da li su transakcije u skladu sa informacijama koje pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti poseduje o klijentu i prirodi i svrsi poslovnog odnosa. U slučaju bilo kakve sumnje, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti su u obavezi da bez odlaganja prijave svoje sumnje Finansijsko- obaveštajnoj službi. Smernice navode i ažurne primere indikatora (pokazatelja) sumnjivih aktivnosti u sektoru hartija od vrednosti, koje mogu biti pokretač za podnošenje Izveštaja o sumnjivoj transakciji ili primenu dodatnih mera PPS od strane pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, ili za dodatnu istragu ili kontinuirano praćenje.

10. Smernice naglašavaju značaj pristupa sa nivoa grupacije ublažavanju rizika od PN/FT, uključujući i izrade procene rizika od PN/FT na nivou grupacije, kao i razmenu relevantnih informacija između uključenih nadzornih organa. One takođe ističu značaj smernica i povratnih informacija od strane nadzornih organa pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti o njihovim očekivanjima u pogledu poštovanja propisa i kvalitetu izveštavanja od strane pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Na ovaj način se podstiče zajedničko razumevanje između javnog i privatnog sektora. U tom pogledu, Smernice navode primere nadzornih praksi u određenim državama u sprovođenju pristupa zasnovanog na proceni rizika (RBA) u sektoru hartija od vrednosti.

Ove Smernice treba čitati zajedno sa:

- Preporukama FATF, posebno Preporukama 1, 10, 13, 17, 19, 20 i 26 i njihovim Napomenama s tumačenjima, kao i sa Pojmovnikom

drugim dokumentima FATF sa smernicama, kao što su:

- Smernice FATF o pristupu zasnovanom na proceni rizika: Bankarski sektor
- Smernice FATF o uslugama korespondentskog bankarstva
- Smernice FATF o izradi Nacionalnih procena rizika u vezi sa pranjem novca i finansiranjem terorizma
- Smernice FATF o politički eksponiranim licima
- Smernice FATF o razmeni informacija sa privatnim sektorom
- Smernice FATF o pristupu zasnovanom na proceni rizika: Delotvoran nadzor i primena

relevantnim izveštajima FATF o tipologijama, kao što su:

- Izveštaj FATF: Pranje novca i finansiranje terorizma u sektoru hartija od vrednosti (oktobar 2009.)

UVOD I KLJUČNI KONCEPTI**Polazne informacije i kontekst**

11. Pristup zasnovan na proceni rizika (RBA) je temelj za delotvorno sprovođenje revidiranih *Međunarodnih standarda za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma i širenja oružja za masovno uništenje* FATF, koji su usvojeni 2012. godine². Ove Smernice usmerene su na primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika u sektoru hartija od vrednosti³, i uključuju i aneks o indikatorima sumnjivih aktivnosti u vezi sa sektorom hartija od vrednosti. Takođe uzimaju u obzir i iskustvo koje su organi javne uprave i privatni sektor stekli tokom godina primene pristupa zasnovanog na proceni rizika. Ove Smernice treba čitati zajedno sa *Izveštajem FATF: Pranje novca i finansiranje terorizma u sektoru hartija od vrednosti* (oktobar 2009.), u kome su navedene ranjivosti u ovom sektoru.

12. Smernice za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika u sektoru hartija od vrednosti izradila je projektna grupa članica FATF i predstavnika privatnog sektora, koju su takođe predvodili i predstavnici *Royal Bank of Canada* i Sjedinjenih Američkih Država⁴.

13. FATF je usvojio ove ažurirane Smernice za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika u sektoru hartija od vrednosti na svom plenarnom zasedanju održanom u oktobru 2018. godine.

² www.fatgafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF_Recommendations.pdf

³ Aktivnosti sa hartijama od vrednosti su aktivnosti ili operacije opisane u Pojmovniku FATF pod "Finansijske institucije", posebno u tačkama 7, 8, 9, 10 i 11.

⁴ Projektna grupa FATF obuhvatala je predstavnike članica FATF [Međunarodna organizacija komisija za hartije od vrednosti (IOSCO), Irska, Luksemburg, Singapur i SAD] i organizacija komisija za hartije od vrednosti (IOSCO), Irska, Luksemburg, Singapur i SAD] i privatnog sektora [Asocijacija za finansijska tržišta u Evropi (AFME), Pershing, Philip Capital, Royal Bank of Canada, i Asocijacija industrije hartija od vrednosti i finansijskih tržišta (SIFMA)].

Svrha ovih Smernica

14. Svrha ovih Smernica je da:
- a) Navedu ključna načela za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma ("SPN/FT") u sektoru hartija od vrednosti;
  - b) Pomognu državama, nadležnim organima, pružaoциma usluga i proizvoda na tržištu hartija od vrednosti ("pružaoци usluga na tržištu hartija od vrednosti") i posrednicima u koncipiranju i primeni važećih mera za SPN/FT zasnovanih na proceni rizika, tako što će pružiti opšte smernice i primere iz aktuelne prakse;
  - c) Podrže delotvorno sprovođenje i nadzor nad sprovođenjem mera za SPN/FT na nacionalnom nivou, usmeravanjem na rizike i na mere za njihovo ublažavanje; i
  - d) Podrže uspostavljanje zajedničkog razumevanja o tome šta pristup zasnovan na proceni rizika u SPN/FT podrazumeva u kontekstu sektora hartija od vrednosti.

Ciljna publika, status i sadržaj Smernica

15. Ove Smernice su namenjene sledećoj publici:
- a) Državama i njihovim nadležnim organima, uključujući i nadzorne organe za SPN/FT u sektoru hartija od vrednosti, i Finansijsko- obaveštajnim službama ("FOS"); i
  - b) Praktičarima u sektoru hartija od vrednosti (uključujući pružaoce usluga i posrednike na tržištu hartija od vrednosti i eksterne evaluatore za svrhe SPN/FT).

16. Smernice obuhvataju tri odeljka. U Odeljku I navedeni su ključni elementi pristupa zasnovanog na proceni rizika i treba ga čitati zajedno sa Odeljcima II i III, u kojima su navedene specifične smernice za pružaoce usluga i posrednike na tržištu hartija od vrednosti (Odeljak II) i o delotvornom sprovođenju pristupa zasnovanog na proceni rizika namenjenom nadzornim organima u sektoru hartija od vrednosti (Odeljak III). U aneksima su navedeni primeri nadzornih praksi država i indikatori sumnjivih aktivnosti u sektoru hartija od vrednosti.

17. U ovim Smernicama je prepoznato da se delotvoran pristup zasnovan na proceni rizika nadograđuje na, i da oslikava, zakonski i regulatorni pristup države, kao i prirodu, raznolikost i zrelost sektora hartija od vrednosti i profila rizika ovog sektora u državi. Smernice navode šta pri koncipiranju i sprovođenju pristupa zasnovanog na proceni rizika države treba da razmotre; ali ne nadjačavaju nadležnosti nacionalnih nadležnih organa. Pri razmatranju opštih načela navedenih u Smernicama, nacionalni organi treba da uzmu u obzir sopstveni nacionalni kontekst, uključujući i pristup vršenju nadzora i zakonodavni okvir. Slično tome, kao i kod svake primene pristupa zasnovanog na proceni rizika, pružaoци usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da prilagode sopstvene politike i procedure rizicima sa kojima se suočavaju i zahtevima države u kojoj posluju. U svetlu složenosti i obuhvata sektora, ove Smernice se mogu baviti i pitanjima koja nisu relevantna za sve pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti, već se primenjuju u slučaju potrebe, i isto tako se ne bave detaljno celokupnim spektrom aktivnosti ili subjekata koji posluju u ovom sektoru.

18. Ove Smernice nisu obavezujuće. Oslanjaju se na iskustva nadležnih organa kao

i profesionalaca koji se bave SPN/FT u privatnom sektoru, a mogu biti od pomoći kako nadležnim organima tako i privatnom sektoru u delotvornom sprovođenju određenih Preporuka.

Delokrug primene Smernica: terminologija, ključne karakteristike i poslovni modeli

Terminologija

19. Ove Smernice se primenjuju na pružanje proizvoda i usluga u sektoru hartija od vrednosti. Međutim, uzevši u obzir zajedničke karakteristike između sektora hartija od vrednosti i bankarskog sektora, kao što su pitanja koja se tiču strukture objedinjenih računa, banke koje pružaju usluge i proizvode na polju hartija od vrednosti trebalo bi da razmotre ove Smernice zajedno sa *Smernicama FATF za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika: Bankarski sektor*.

20. Pojam "*hartije od vrednosti*" je široko definisan za svrhe ovih Smernica tako da obuhvata, na primer:

- a) Prenosive hartije od vrednosti, uključujući vlasničke hartije od vrednosti i obveznice ili slične dužničke instrumente;
- b) Instrumente tržišta novca;
- c) Investicione fondove, uključujući jedinice institucija kolektivnog investiranja;
- d) Opcije, fjučerse, svopove, kamatne forvarde i sve ostale izvedene finansijske instrumente koji se odnose na hartije od vrednosti, valute, kamatne stope ili prinose ili druge izvedene finansijske instrumente, finansijske indekse ili finansijske mere, koje je moguće namiriti fizički ili u novcu;
- e) Opcije, fjučerse, svopove, kamatne forvarde i sve ostale izvedene finansijske instrumente koji se odnose na robu i koji moraju biti namireni u novcu ili mogu biti namireni u novcu;
- f) Izvedene finansijske instrumente za prenos kreditnog rizika;
- g) Finansijske ugovore za razlike; i
- h) Opcije, fjučerse, svopove, kamatne forvarde i sve ostale izvedene finansijske instrumente koji se odnose na klimatske varijable, troškove prevoza, kvote emitovanja ili stope inflacije ili službene ekonomske i statističke podatke, a koji se namiruju u novcu, kao i druge finansijske instrumente koji se odnose na imovinu, prava, obaveze, indekse i mere koji nisu navedeni u ovom odeljku, a koji imaju odlike drugih izvedenih finansijskih instrumenata.

21. Definicija iznad nije ni rigidna ni iscrpna. Postoje razlike u zakonskim i regulatornim definicijama u različitim nadležnostima, i sektor hartija od vrednosti nastavlja kontinuirano da evoluiru kroz uvođenje novih proizvoda i usluga povezanih sa hartijama od vrednosti. Pored toga, nacionalni organi treba da budu fleksibilni u identifikovanju pružalaca usluga i proizvoda na tržištu hartija od vrednosti koji bi trebalo da podležu obavezama u pogledu SPN/FT, uzimajući u obzir rizik i kontekst i njihovu ulogu u sektoru hartija od vrednosti.

22. U nekim državama virtuelna imovina i povezane Inicijalne ponude kriptovaluta (Initial Coin Offering "ICO") su prepoznati kao hartije od vrednosti (i podležu primeni režima za SPN/FT), dok su ih druge države zabranile. Neke države takođe ocenjuju odgovarajući regulatorni okvir za ove proizvode i usluge.

Ključne karakteristike sektora hartija od vrednosti

23. Tržišta hartija od vrednosti često karakterišu složenost, međunarodni karakter, visok nivo interakcije, veliki obimi, brzina i anonimnost. Veliki broj ključnih ekonomskih funkcija tržišta hartija od vrednosti je od suštinskog značaja za efikasno formiranje cena i raspodelu kapitala, što doprinosi ekonomskom rastu, otvaranju novih radnih mesta i sveukupnom prosperitetu. Međutim, neke od tih karakteristika povezanih sa sektorom mogu kreirati prilike za kriminalce. *Izveštaj FATF: Pranje novca i finansiranje terorizma u sektoru hartija od vrednosti* (oktobar 2009.), navodi glavne ranjivosti od PN/FT u sektoru hartija od vrednosti. Neke od ključnih karakteristika sektora hartija od vrednosti za svrhe ovih Smernica za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika su sledeće:

- a) Promenljive uloge koje pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti i drugi posrednici igraju u transakcijama; na primer, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti može biti istovremeno i menadžer investicionog fonda i depo banka (v. stavove 27- 42 ispod);
- b) Razlike među državama u definisanju hartija od vrednosti, proizvoda i usluga povezanih sa hartijama od vrednosti i pružalaca takvih proizvoda i usluga i regulisanog statusa ovih pružalaca usluga;
- c) Rizici od PN/FT uglavnom potiču od vrsta proizvoda i usluga u vezi sa hartijama od vrednosti, klijentima, investitorima i načinima plaćanja koji se koriste u sektoru hartija od vrednosti; uz napomenu da u većini država pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti generalno ne prihvataju gotovinu;
- d) Globalni obuhvat sektora hartija od vrednosti i brzina vršenja transakcija širom velikog broja onšor/ofšor nadležnosti i finansijskih tržišta;
- e) Mogućnost vršenja transakcija hartijama od vrednosti preko posrednika koji može da obezbedi relativan stepen anonimnosti;
- f) Velika likvidnost određenih proizvoda hartija od vrednosti, što često omogućava njihovu brzu konverziju u gotovinu;
- g) Složeni proizvodi koji se mogu naći u ponudi pre nego budu regulisani (ili uopšte nisu regulisani) ili ocenjeni u pogledu rizika od PN/FT (npr. kriptovaluta imovina pomenuta iznad);
- h) Zajedničko učešće velikog broja pružalaca usluga i posrednika na tržištu hartija od vrednosti za račun i kupaca i prodavaca ili zastupnika, čime se potencijalno ograničava sposobnost bilo kog od učesnika da ima potpunu

- kontrolu nad transakcijom;
- i) Često veoma konkurentno okruženje koje pokreću podsticaji, što može dovesti do većeg apetita za rizikom, ili nepridržavanja unutrašnjim kontrolama;
  - j) Nestalnost u formiranju cena određenih proizvoda, posebno hartija od vrednosti sa nižom cenom;
  - k) Transakcije izvršene i na registrovanim berzama i na drugim mestima, kao što su vanberzansko tržište (na kome strane trguju bilateralno) i oslanjanje na alternativne platforme za trgovanje, mreže za elektronsku komunikaciju i internet trgovanje;
  - l) Mogućnost korišćenja transakcija hartijama od vrednosti za generisanje nezakonitih prihoda u okviru sektora, na primer zloupotreba tržišta ili prevara; i
  - m) Izazovi u formiranju cena proizvoda u sektoru hartija od vrednosti usled njihove prirode ili složenosti.

24. Zloupotreba tržišta je opšti pojam koji se koristi za opisivanje širokog raspona vrsta nezakonitih ponašanja na finansijskim tržištima uključujući i manipulaciju na tržištu, fiktivno trgovanje vrednosnim papirima, trgovanje insajderskim informacijama, pronevera, raslojavanje, neovlašćeno udruživanje, prevara, nameštanje i slično. Poglavlje 4 *Izveštaja FATF: Pranje novca i finansiranje terorizma u sektoru hartija od vrednosti* (oktobar 2009.) navodi dodatne informacije o predikatnim krivičnim delima za pranje novca u vezi sa hartijama od vrednosti.

25. Rizik od zloupotrebe tržišta je značajan u kontekstu SPN/FT iz dva osnovna razloga. Prvo, neki oblici zloupotrebe tržišta mogu činiti predikatna krivična dela za pranje novca u skladu sa važećim nacionalnim zakonima. Drugo, određene kontrole koje su finansijske institucije u obavezi da sprovode u cilju pridržavanja zakonima o sprečavanju zloupotrebe tržišta, a posebno nadzor nad aktivnostima trgovanja, mogu takođe biti od koristi za praćenje sumnjivih aktivnosti za svrhe SPN/FT. Neke zajedničke karakteristike i efikasnosti treba podsticati sve dok se i obaveze u pogledu sprečavanja zloupotrebe tržišta i u pogledu SPN/FT u celosti poštuju.

26. Ove Smernice, međutim, nemaju za cilj da opišu kontrole koje su finansijske institucije u obavezi da sprovode za sprečavanje ili otkrivanje zloupotrebe tržišta. Iako u skladu sa važećim zakonima finansijske institucije mogu biti dužne da prijave sumnje o zloupotrebi tržišta određenim organima, upućivanja u ovim Smernicama na prijavljivanje sumnjivih transakcija odnose se na prijavljivanje sumnji o PN/FT (uključujući i zloupotrebu tržišta gde je to adekvatno) u skladu sa P.20.

Pružaoци usluga na tržištu hartija od vrednosti (usluge i aktivnosti)

27. Za svrhe ovih Smernica, **pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti** znači bilo koje fizičko ili pravno lice koje je, ili je u obavezi da bude, licencirano ili registrovano kod nadležnog organa, za pružanje proizvoda i usluga kao svog poslovanja. Pružaoци usluga na tržištu hartija od vrednosti variraju od onih koji su uglavnom u interakciji sa investitorima na malo, kao što su berzanski posrednici za rad sa stanovništvom, menadžeri bogatstva i finansijski savetnici, do onih koji posluju sa pretežno institucionalnim tržištem kao što su klirinške kuće, berzanski posrednici za najbonitetnije klijente, globalni depozitari, pod-depozitari i depo banke uključujući i depo hartija od vrednosti. Ovo nije konačna lista svih pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti i u nekim slučajevima, pružalac ovih usluga može preuzeti više

od jedne uloge navedene iznad. Jedna karakteristika, posebno većih pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, je da mogu vršiti raznolik skup aktivnosti posredstvom različitih pravnih odseka ili subjekata u okviru iste grupacije. Ove različite grupe subjekata mogu podlezati različitim regulatornim i zakonskim zahtevima, a pristup zasnovan na proceni rizika na nivou grupacije sve to mora pažljivo da uzme u obzir.

28. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti nude različite vrste usluga, uključujući istraživanje tržišta kapitala i savetodavne usluge, upravljanje individualnim i kolektivnim portfolijom, distribuciju investicionih fondova, izvršenje naloga (trgovanje prenosivim hartijama od vrednosti), pokroviteljstvo za emisije, privatni plasmani i drugi proizvodi koji ne zahtevaju izdavanje prospekta, čuvanje aktive klijenta, novčane pozajmice (uz maržu) klijentima i prenos gotovinskih sredstava klijenta (npr. elektronski transferi). Usluge merdžera i akvizicija i konzorcijalno finansiranje i finansiranje na sekundarnom tržištu su druge aktivnosti koje pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti mogu nuditi. Svaka od ovih aktivnosti i usluga može predstavljati različite rizike od PN/FT u zavisnosti od faktora kao što su vrsta klijenata, izvor i upotreba sredstava, sektor poslovanja stranke i geografska pozicija. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti se generalno specijalizuju za rad sa stanovništvom, institucijama ili na veliko. Različiti rizici mogu da nastanu kada pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ponudi klijentima, depo račune sa širokim nizom usluga koje podrazumevaju transakcije i upravljanje gotovinom u vezi sa hartijama od vrednosti. Bez obzira na ulogu, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti mora kontinuirano da prilagođava sopstveni pristup zasnovan na proceni rizika procenjivanju i upravljanju rizicima od PN/FT.

29. Pristup zasnovan na proceni rizika za mere poznavanja i praćenja stranke za pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti može varirati u zavisnosti od različitih faktora, kao što su proizvodi povezani sa hartijama od vrednosti uključeni u transakciju, depo odnosi, ugovorne obaveze, klijent i važeći regulatorni zahtevi za SPN/FT, uključujući i zahteve za identifikaciju stranke.

30. **Investicioni fondovi**, uključujući jedinice institucija kolektivnog investiranja i objedinjene investicione fondove, su preduzeća osnovana kao kompanije sa ograničenom odgovornošću, komaditna društva ili ugovorom koja generalno prikupljaju novac od većeg broja investitora i investiraju u imovinu kao što su hartije od vrednosti (npr. akcije, obveznice ili druga zajednička sredstva) ili drugu imovinu (npr. nepokretnosti, privatni kapital i robu). Kombinovana investiciona preduzeća investicionog fonda se takođe nazivaju investicioni portfolio. Investitori mogu kupovati ili prodavati akcije ili jedinice u investicionom fondu. Svaka akcija/ jedinica predstavlja udeo investitora u vlasništvu nad fondom i prihodima koji se ostvaruju. Investitori mogu kupovati i prodavati jedinice iz investicionog fonda neposredno od samog fonda ili posredno preko posrednika, kao što je broker ili druga finansijska institucija. Kada se ime posrednika evidentira u registar akcija/ jedinica investicionog fonda, ali te jedinice drži za račun svojih klijenata, takav aranžman se često naziva "zbirni (omnibus) račun".

31. V. ilustraciju ispod na kojoj je jednostavnim jezikom prikazan jedan od velikog broja distributivnih aranžmana za investicione fondove (takođe pogledajte Odeljak 7.1.3 ovih Smernica).

Grafikon 1. Ilustracija načina distribucije akcija/ jedinica institucija kolektivnog investiranja

32. Još jedna vrsta pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti je **investicioni savetnik**, koji može biti ili fizičko lice ili firma koja pruža savete o hartijama od vrednosti i finansijskom planiranju svojim klijentima, koji mogu biti pojedinci, institucije, trustovi ili objedinjeni investicioni fondovi.

33. **Broker** je fizičko ili pravno lice koje se poslovno bavi kupovinom i prodajom hartija od vrednosti- akcija, obveznica, i zajedničkih sredstava i drugih investicionih proizvoda bilo za račun svojih klijenata ili za sopstveni račun. Broker može da ima klijente koji su fizička ili pravna lica (uključujući finansijske institucije, preduzeća, ortačka društva i trustove).

34. Brokери pružaju usluge stanovništvu i drugim institucijama, kao što su penzioni fondovi, hedž fondovi, banke i drugi brokери. Nije neuobičajeno da je veći broj različitih brokera uključen u konkretnu transakciju, na primer, "**broker za predstavljanje**" može proslediti nalog "brokeru za izvršenje", koji može izvršiti prodaju i predati je na kliring "klirinškom brokeru".

35. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti poznati pod nazivom klirinški članovi ili klirinški brokери mogu obezbeđivati usluge vođenja evidencija, potvrde, saldiranja, realizacije transakcija i povezane funkcije povezane sa transakcijama hartija od vrednosti, obično za račun drugih brokera, kao što su brokери za predstavljanje ili brokери za izvršenje.

36. **Institucionalni brokери** uglavnom rade sa velikim institucionalnim klijentima i često se koriste za pružanje usluga izvršenja i kastodi usluga koje nisu praćene investicionim savetima. Klijenti institucionalnih brokera mogu i koriste

usluge većeg broja institucionalnih brokera za izvršavanje transakcija.

37. **Prajm brokeri** pružaju usluge izvršenja, kastodi i druge usluge drugim finansijskim institucijama kao što su hedž fondovi. To može obuhvatati i centralizovane kliring usluge za investicione fondove i omogućavanje klijentima da pozajmljuju akcije ili novac. Prajm brokeri takođe mogu pružati usluge vođenja evidencije za druge pružaoce usluga na tržištu kapitala (npr. investicionim savetnicima ili investicionim menadžerima) koji zauzvrat mogu delovati za račun transakcija klijenata.

38. Još jedna vrsta pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti, **kastodi broker-diler**, može čuvati sredstva za račun svojih sopstvenih klijenata (npr. drugih brokera- dilera, investicionih savetnika, banaka ili drugih vrsta institucionalnih klijenata) ili za njihove stranke. Osnovni klijenti mogu biti u celosti ili delom obelodanjeni kastodi brokeru-dileru, dok ostali mogu biti netransparentni ("omnibus").

39. **Globalne kastodi banke** pružaju "kastodi usluge" čuvanja i saldiranja menadžerima fondova, njihovim osnovnim fondovima, menadžerima aktive i drugim institucionalnim klijentima na različitim globalnim tržištima kroz mrežu odnosa sa pod-kastodi bankama, bankama, nacionalnim i međunarodnim centralnim depozima hartija od vrednosti (CSD).

40. **Pod-kastodi banka** pruža kastodi usluge čuvanja, kliringa i saldiranja na domaćem ili međunarodnom tržištu za račun svojih klijenata. Iako je često angažuje globalna kastodi banka, pod-kastodi banka, poznata kao i banka zastupnik, takođe može pružati usluge brokerima i bankama.

41. **Centralni depo hartija od vrednosti (CSD)** obezbeđuje račune hartija od vrednosti i, u mnogim državama, upravlja Sistemom saldiranja hartija od vrednosti. Centralni depo hartija od vrednosti takođe pruža usluge čuvanja i servisiranja sredstava i igra važnu ulogu tako što pomaže da se osigura integritet svih pitanja povezanih sa hartijama od vrednosti. Centralni depo hartija od vrednosti pruža usluge velikom broju klijenata uključujući pod-kastodi banke, banke, brokere, globalne kastodi banke, prajm brokere i izdavaoce.

42. Veličina i složenost pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti značajno varira i kao što je iznad već navedeno, oni koriste različite poslovne modele i mogu igrati različite uloge u različitim transakcijama. Složenost sektora hartija od vrednosti i vrste uloga pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti ističu činjenicu da kad god su različiti pružaoce usluga vezanih za hartije od vrednosti uključeni u transakciju, neki pružaoce usluga mogu biti u boljem položaju od drugih, u smislu da imaju bolju transparentnost u pogledu transakcije. Stoga, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da ima na umu da možda ne poseduje kompletnu sliku o celovitosti poslovanja koje se posredstvom njega vrši i stoga bi trebalo da sprovodi inicijalnu i kontinuirane procene rizika svojih klijenata i aktivnosti kako bi na najbolji mogući način mogao da razume, a potom i ublaži identifikovane rizike od PN/FT.

Posrednici

43. U pružanju proizvoda i usluga, pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti su često u interakciji sa posrednicima, koji mogu pružati usluge za račun pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti fizičkom ili pravnom licu koji je klijent pružaoce usluga, klijent posrednika, ili klijent i jednog i drugog.

44. Usluge koje ovi posrednici pružaju obuhvataju sprovođenje određenih

aspekata radnji i mera PPS, koje im poverava pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti (model poveravanja određenih poslova trećim licima- v. stavove 114-116 za dodatni opis). Usluge takođe mogu obuhvatati usluge distribucije za prodaju proizvoda u vezi sa hartijama od vrednosti za račun pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti.

45. Distribucija proizvoda i usluga vezanih za hartije od vrednosti takođe može uključivati veći broj strana, kao što su distributeri koje je imenovao pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti, agenti za prenos, registratori i administratori, povezani agenti ili zaštićeni distributeri i pružaoci usluga održavanja platforme.

46. U drugim slučajevima, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti mogu vršiti transakcije za određene druge pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti ili posrednike, koji mogu delovati za račun svojih klijenata. Uistinu, posrednik može biti, i često jeste, sam pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti, koji pruža usluge u vezi sa hartijama od vrednosti u okviru lanca višestepene transakcije.

47. Svi ovi različiti modeli i poslovne prakse mogu predstavljati različite rizike od PN/FT i zahtevaju različite pristupe ublažavanju rizika.

48. Složenost sektora hartija od vrednosti i veliki broj uključenih posrednika naglašava da ne postoji jedinstveno rešenje za sve u pogledu pristupa SPN/FT. Međutim, ova raznolikost i složenost takođe ističu značaj razumevanja pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti o tome kako njihovi poslovni aranžmani predstavljaju rizike od PN/FT neposredno (npr. putem transakcija koje izvršavaju stranke) i posredno (npr. rizici povezani sa osnovnim klijentima klijenata pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, ili rizici povezani sa mogućnošću da posrednik ili drugi subjekat na koga se pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti oslanja da izvrši neki posao, taj posao ne izvrši). Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da sprovode mere osjetljive na rizik za ublažavanje rizika od PN/FT sa kojim se suočavaju.

Pružanje proizvoda i usluga u vezi sa hartijama od vrednosti na međunarodnom nivou

49. Neki pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti pružaju proizvode i usluge preko nacionalnih granica putem posrednika ili mreže posrednika koji posluju u drugoj državi. U slučajevima kada pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti posluje u više od jedne države, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti i nadležni organi treba da potvrde da su bilo kakve zabrinutosti u vezi sa PN/FT adekvatno uzete u obzir, u skladu sa standardima FATF i propisima u nadležnostima u kojima posluju. Ovo ne dovodi u pitanje nadnacionalna pravila koja bi pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti omogućila da pružaju usluge širom nadnacionalnih jurisdikcija u skladu sa važećim pravnim okvirom.

50. Prekogranično pružanje proizvoda i usluga (uključujući i preko posrednika ili preko interneta ili na drugi način) ističe značaj međunarodne saradnje među nadležnim organima relevantnih jurisdikcija. Takva međunarodna saradnja može biti spontana ili na zahtev u zavisnosti od prirode konkretne situacije.

51. Ove Smernice pružaju dodatne pojedinosti o preporučenim delovanjima pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti i nadležnih organa u Odeljcima II i III.

ODELJAK I - PRISTUP FATF ZA SPN/FT ZASNOVAN NA PROCENI RIZIKA (RBA)

ŠTA JE PRISTUP ZASNOVAN NA PROCENI RIZIKA?

52. Pristup SPN/FT zasnovan na proceni rizika znači da države, nadležni organi i finansijske institucije⁵ treba da identifikuju, procene i razumeju rizike od PN/FT kojima su izloženi i preduzmu mere za SPN/FT srazmerne tim rizicima kako bi ih delotvorno ublažile.

53. Pri proceni rizika od PN/FT, države, nadležni organi i finansijske institucije treba da analiziraju i pokušaju da razumeju kako rizici od PN/FT koje su identifikovali na njih utiču; procena rizika stoga pruža osnov za primenu mera za SPN/FT uz osetljivost na rizike⁶. Za pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti, to će zahtevati razumevanje rizika od PN/FT sa kojima se sektor suočava kao što su rizici specifičnih proizvoda i usluga, baze klijenata, svojstva u kom njihovi klijenti posluju (npr. za sopstveni račun ili za račun osnovnih klijenata), države u kojima posluju i delotvornost kontrola koje postoje. Za nadzorne organe, ovo zahteva održavanje razumevanja o rizicima od PN/FT koji su specifični za pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti nad kojima vrše nadzor, i stepen u kom mere za SPN/FT mogu da ublaže takve rizike. Dok institucije treba da teže da otkriju i spreče PN/FT, procena zasnovana na proceni rizika ne predstavlja pristup "bez neuspeha"; može se desiti prilika kada je institucija preduzela sve razumne mere da identifikuje i ublaži rizike od PN/FT, ali je u izolovanim slučajevima ipak iskorišćena za PN/FT.

54. Pristup zasnovan na proceni rizika ne izuzima države, nadležne organe i finansijske institucije od ublažavanja rizika od PN/FT tamo gde su ti rizici procenjeni kao niski⁷.

OBRAZLOŽENJE ZA NOVI PRISTUP

55. Tokom 2012. godine FATF je ažurirao svoje Preporuke u cilju jačanja globalnih mera zaštite i dodatne zaštite integriteta finansijskog sistema time što će vladama pružiti jače alate za preduzimanje delovanja protiv finansijskog kriminala.

56. Jedna od najznačajnijih izmena bila je stavljanje većeg naglaska na pristup zasnovan na proceni rizika SPN/FT za sve relevantne subjekte iz javnog i privatnog sektora, posebno u vezi sa preventivnim merama i nadzorom. Dok su Preporuke iz 2003. godine predviđale primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika samo u nekim oblastima, Preporuke iz 2012. godine smatraju da je pristup zasnovan na proceni rizika "suštinski temelj" za okvir države za SPN/FT⁸. Pristup zasnovan na proceni rizika je krovni zahtev primenjiv na sve relevantne Preporuke FATF.

57. U skladu sa uvodom u 40 Preporuka FATF, pristup zasnovan na proceni rizika državama omogućava, u sklopu okvira zahteva FATF, da usvoje fleksibilniji set mera kako bi delotvornije ciljale svoje resurse i primenile preventivne mere koje su

⁵ Uključujući i fizička i pravna lica, v. definiciju "Finansijske institucije" u Pojmovniku FATF.

⁶ [Smernice FATF za izradu nacionalne procene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma](#), stav 10. V. takođe Odeljak I D za dodatne pojedinosti u vezi sa identifikovanjem i procenom rizika od PN/FT.

⁷ Tamo gde su rizici od PN/FT procenjeni kao niski, Napomena s tumačenjima uz P.1 dozvoljava državama da ne primene neke od Preporuka FATF, dok Napomena s tumačenjima iz P.10 dozvoljava primenu Pojednostavljenih mera poznavanja i praćenja stranke kako bi se uzela u obzir priroda nižeg rizika – v. Napomenu s tumačenjima uz P.1 (stavovi 6, 11 i 12) i Napomenu s tumačenjima uz P.10 stavovi 16 i 21.

⁸ P.1.

srazmerne prirodi rizika, i kako bi svoje napore usmerile na najdelotvorniji način.

58. Primena pristupa zasnovanog na proceni rizika stoga nije opciona, već predstavlja preduslov za delotvorno sprovođenje Standarda FATF⁹.

PRIMENA PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA

59. P.1 definiše delokrug primene pristupa zasnovanog na proceni rizika. Primenjuje se na sledeće:

- a) Ko i šta treba da podleže režimu države za SPN/FT: pored sektora i aktivnosti koji su već uključeni u delokrug primene Preporuka FATF¹⁰, države treba da prošire svoj režim na dodatne institucije, sektore i aktivnosti ukoliko predstavljaju viši rizik od PN/FT.
- b) Kako treba vršiti nadzor u smislu usklađenosti sa ovim režimom nad onima koji su obveznici režima za SPN/FT: Nadzorni organi za SPN/FT treba da razmotre sopstvenu procenu rizika i mere za ublažavanje rizika pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, i da utvrde stepen diskrecionog prava koji je dozvoljen u skladu sa nacionalnim pristupom zasnovanim na proceni rizika, dok Napomena s tumačenjima uz P.26 dodatno zahteva od nadzornih organa da sami prilagode pristup zasnovan na proceni rizika nadzoru za SPN/FT; i
- c) Kako obveznici režima za SPN/FT treba da poštuju zahteve: gde je rizik od PN/FT povezan sa situacijom viši, nadležni organi i pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da preduzmu pojačane mere za ublažavanje višeg rizika. To znači da primenjene kontrole treba da budu jače, brojnije, šireg obima, učestalije ili da predstavljaju kombinaciju svega navedenog. Suprotno tome, tamo gde su rizici od PN/FT niži, trebalo bi redukovati standardne mere za SPN/FT, što znači da svaka od zahtevanih mera mora da bude primenjena, ali se može primeniti u užem obimu, manje učestalo ili na redukovani način¹¹.

---

⁹ Delotvornost mera za sprečavanje i ublažavanje zasnovanih na riziku će se procenjivati u okviru uzajamne evaluacije nacionalnog režima za SPN/FT. Procena delotvornosti će meriti nivo u kom država ostvaruje definisani niz ishoda koji su od ključnog značaja za robusni sistem za SPN/FT i analizirati stepen u kome pravni i institucionalni okvir države proizvodi očekivane rezultate. Evaluatori treba da uzmu u obzir rizike i fleksibilnost dozvoljenu u okviru pristupa zasnovanog na proceni rizika, kada utvrđuju da li postoje nedostaci po pitanju mera države za SPN/FT i njihov značaj - [Metodologija FATF za procenu tehničke usklađenosti sa Preporukama FATF i delotvornosti sistema za SPN/FT \(2013\)](#).

¹⁰ V. Pojmovnik, definicije "Finansijske institucije" i "Određena fizička i pravna lica van finansijskog sektora".

¹¹ P.10; Napomena s tumačenjima uz P.10, fusnota 33.

IZAZOVI

60. Primena pristupa zasnovanog na proceni rizika može podrazumevati određene izazove:

Podela odgovornosti u okviru pristupa zasnovanog na proceni rizika

61. Delotvoran pristup zasnovan na proceni rizika se nadograđuje na, i oslikava, zakonski i regulatorni pristup države, kao i prirodu, raznolikost i zrelost sektora hartija od vrednosti i profil rizika ovog sektora u državi. Identifikacija i procena rizika od PN/FT samih pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da uzme u obzir relevantne nacionalne procene rizika u skladu sa P.1 i nacionalni pravni i regulatorni okvir, uključujući i oblasti sa pripisanim značajnim rizikom i mere ublažavanja definisane na zakonskom ili regulatornom nivou. Tamo gde su rizici od PN/FT viši, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razmotre primenu pojačanih radnji i mera poznavanja i praćenja stranke i praćenja (npr. izmena stepena ili učestalosti kontinuiranog praćenja), iako nacionalni zakoni ili propisi ne propisuju tačno kako se ovi viši rizici ublažavaju¹².

62. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da poseduju fleksibilnost u odlučivanju o najdelotvornijem načinu za bavljenje drugim rizicima, uključujući i onima identifikovanim u nacionalnoj proceni rizika ili od strane pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Strategija pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti za ublažavanje ovih rizika mora uzeti u obzir važeći nacionalni pravni, regulatorni i nadzorni okvir. U odlučivanju o meri u kojoj se pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti može dozvoliti da nezavisno ublažavaju rizike, države treba da razmotre sposobnost sektora hartija od vrednosti u državi da delotvorno identifikuje i upravlja rizicima od PN/FT, kao i stručnost i resurse njihovih nadzornih organa, koji treba da budu dovoljni da delotvorno vrše nadzor nad pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti i preduzmu mere za propust od strane pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti da tako i urade.

63. Države takođe mogu uzeti u obzir dokaze nadležnih organa u pogledu nivoa usklađenosti u sektoru hartija od vrednosti, i pristup sektora u adresiranju rizika od PN/FT. Države čiji su finansijski sektori u razvoju ili one čiji su pravni, regulatorni i nadzorni okviru još u razvoju, mogu utvrditi da se pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti suočavaju sa izazovima pri delotvornom identifikovanju i upravljanju rizicima od PN/FT, te zato svaka fleksibilnost dozvoljena u okviru pristupa zasnovanog na proceni rizika za primenu pojednostavljenih radnji i mera poznavanja i praćenja stranke treba da bude ograničena¹³.

64. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti ne treba da budu izuzeti od nadzora za svrhe SPN/FT tamo gde su njihov kapacitet i usklađenost dobri. Međutim, pristup zasnovan na proceni rizika treba da dozvoli nadležnim organima da usmere više resursa za nadzor na institucije višeg rizika i institucije koje pružaju proizvode i usluge višeg rizika¹⁴. Bez obzira na navedeno, države i nadležni organi treba da preduzmu korake da delotvorno vrše nadzor nad svim subjektima na koje se

---

¹² P.1.

¹³ To se može zasnivati na kombinaciji elemenata opisanih u Odeljku II, kao i na objektivnim kriterijumima kao što su izveštaji o uzajamnoj evaluaciji, naknadni izveštaji ili izveštaji o programu procene finansijskog sektora (FSAP).

¹⁴ V. Smernice FATF o pristupu zasnovanom na proceni rizika: Delotvoran nadzor i sprovođenje propisa od strane nadzornih organa u finansijskom sektoru i organa za sprovođenje zakona

primenjuju zahtevi za SPN/FT.

Identifikovanje rizika od PN/FT

65. Pristup tačnim, blagovremenim i objektivnim informacijama o rizicima od PN/FT je preduslov za delotvornu primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika. Napomena s tumačenjima uz P.1.3 od država zahteva da poseduju mehanizme za pružanje adekvatnih informacija o rezultatima procena rizika svim relevantnim nadležnim organima, finansijskim institucijama i drugim zainteresovanim stranama. Razmena informacija igra ključnu ulogu u naporu da se omogući finansijskim institucijama, nadzornim i organima za sprovođenje zakona omogući da bolje uposle svoje resurse na bazi rizika, i da razviju inovativne tehnike za borbu protiv PN/FT¹⁵. Omogućavanje većeg obima razmene informacija je suštinski element saradnje, bilo da obuhvata razmenu preko granica, između subjekata u istoj finansijskoj grupaciji, između različitih finansijskih grupacija ili između javnog i privatnog sektora¹⁶. Države treba da promovišu razmenu informacija gde god je to moguće, i uvek da teže da osiguraju kompatibilnost i doslednost između domaćih zakona (uključujući i zakone o zaštiti podataka) i zakona o SPN/FT. Tamo gde informacije nisu lako dostupne i adekvatne, pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti biće teško da ispravno identifikuju rizike od PN/FT, te im možda neće uspeti da ih procene i ublaže.

Procenjivanje rizika od PN/FT

66. Procenjivanje rizika od PN/FT znači da države, nadležni organi i pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti moraju da utvrde kako će identifikovane pretnje od PN/FT na njih uticati. Oni treba da analiziraju pribavljene informacije kako bi razumeli verovatnoću da takvi rizici nastanu, efekat koji bi imali na pojedinačne pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti, sektor hartija od vrednosti, finansijske institucije u globalu i nacionalnu ekonomiju, u slučaju da do njih dođe¹⁷. Rizici identifikovani kroz ovaj proces su često poznati kao inherentni rizici, dok su rizici koji ostaju nakon procesa ublažavanja poznati kao rezidualni rizici.

67. Tokom procene rizika, rizici od PN/FT se mogu klasifikovati kao niski, srednji i visoki, sa mogućim kombinacijama između različitih kategorija (npr. srednji- visok, nizak- srednji). Ove klasifikacije treba da pomognu u komuniciranju rizika od PN/FT i da pomognu da se među njima utvrde prioriteta. Procena rizika od PN/FT, stoga, zadire dublje o pukog prikupljanja kvantitativnih i kvalitativnih informacija: ono čini osnov za delotvorno ublažavanje rizika od PN/FT, i treba da bude ažurna kako bi i ostala relevantna.

68. Procenjivanje i razumevanje rizika znači da nadležni organi i pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da poseduju kvalifikovane kadrove od poverenja, srazmerno veličini i riziku od PN/FT, koji su odabrani primenom testova stručnosti i podobnosti, gde je to odgovarajuće. To takođe zahteva da takvi kadrovi budu tehnički opremljeni za vršenje svojih dužnosti.

¹⁵ V. P.18, P.20, P.21 i Smernice FATF o razmeni informacija sa privatnim sektorom.

¹⁶ U kontekstu P.13, P.16, P.17, P.18 i P.26.

¹⁷ Finansijske institucije nisu nužno u obavezi da vrše proračune verovatnoće, koji potencijalno ne bi imali smisla uzevši u obzir poznate obime nezakonitih transakcija.

Ublažavanje rizika od PN/FT

69. Preporuke FATF zahtevaju od pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, država i nadležnih organa da kada primenjuju pristup zasnovan na proceni rizika, odluče koji je to najadekvatniji i najdelotvorniji način za ublažavanje rizika od PN/FT koje su identifikovali. To podrazumeva da bi trebalo da preduzmu pojačane mere za upravljanje i ublažavanje situacija u kojima je rizik od PN/FT viši; i da, shodno tome, u situacijama nižeg rizika, primenjuju manje stroge mere¹⁸:

- a) Države koje žele da izuzmu određene institucije, sektore ili aktivnosti od obaveza u pogledu SPN/FT, treba da izvrše procenu rizika od PN/FT povezanih sa tim finansijskim institucijama, sektorima ili aktivnostima, i takođe treba da budu u mogućnosti da pokažu da je rizik nizak, i da su zadovoljeni specifični uslovi za izuzeće navedeni u Napomeni s tumačenjima uz P.1.6. Sveobuhvatnost procene rizika će zavisiti od vrste institucije; sektora ili aktivnosti; proizvoda i usluga u ponudi; i geografskog obuhvata aktivnosti koje će imati koristi od izuzeća. Priroda i složenost sektora hartija od vrednosti znači da se ovo izuzeće često neće primenjivati.
- b) Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti koji žele da primenjuju manje stroge mere treba da izvrše procenu rizika povezanih sa ciljanom kategorijom klijenata ili proizvoda, ustanove niži nivo uključenog rizika, i definišu obim i intenzitet potrebnih mera za SPN/FT. Konkretne Preporuke detaljnije definišu kako se ovo opšte načelo primenjuje na posebne zahteve¹⁹.

Uspostavljanje zajedničkog razumevanja pristupa zasnovanog na proceni rizika

70. Delotvornost pristupa zasnovanog na proceni rizika zavisi od zajedničkog razumevanja od strane nadležnih organa i pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti o tome šta takav pristup podrazumeva, kako ga treba primenjivati i kako se treba baviti rizicima od PN/FT. Pravni i regulatorni okvir treba da propiše stepen diskrecionog prava koji je adekvatan za finansijske institucije u sektoru. Nadležni organi i nadzorni organi posebno treba da izdaju smernice pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti o tome kako se od njih očekuje da ispune svoje zakonske i regulatorne obaveze u pogledu SPN/FT na način koji uzima u obzir rizik. Podrška kontinuiranoj i delotvornoj komunikaciji između nadležnih organa i pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti je od ključnog značaja za uspešnu primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika.

71. Nadležni organi treba da uvide da u režimu koji se zasniva na riziku, neće svi pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti usvojiti iste kontrole za SPN/FT i da relativno izolovani incidenti beznačajnog rizika ne bi trebalo da nužno naruše integritet kontrola pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti za SPN/FT. Sa druge strane, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razumeju da ih fleksibilan pristup zasnovan na proceni rizika ne izuzima od delotvorne primene kontrola za SPN/FT. Oni treba da budu u mogućnosti da objasne nadzornim organima delotvornost svojih mera za SPN/FT i kako su te mere srazmerne identifikovanim rizicima.

ODELJAK II – SMERNICE ZA PRUŽAOCE USLUGA I POSREDNIKE NA TRŽIŠTU HARTIJA OD

¹⁸ U skladu sa nacionalnim pravnim okvirom koji propisuje primenu Pojednostavljenih radnji i mera poznavanja i praćenja stranke.

¹⁹ Na primer, P.10 o radnjama i merama poznavanja i praćenja stranke i Napomena s tumačenjem uz P.10.

VREDNOSTI

72. Ovaj odeljak treba čitati zajedno sa *Izveštajem FATF o pranju novca i finansiranju terorizma u sektoru hartija od vrednosti* (oktobar 2009.), a posebno sa sažetkom Poglavlja 3 u kome se ističu glavne ranjivosti od PN/FT u sektoru hartija od vrednosti. Pristup zasnovan na proceni rizika obuhvata identifikaciju rizika od PN/FT i definiciju i usvajanje mera osetljivih na rizike koje su srazmerne identifikovanim rizicima od PN/FT. U slučaju pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, ovo se primenjuje na sve vrste proizvoda i usluga koje pružaoci ovih usluga nude, način na koji raspodeljuju svoje resurse za poštovanje zahteva, organizuju svoje unutrašnje kontrole i interne strukture, i sprovode politike i procedure za upravljanje i ublažavanje rizika, i kako otkrivaju i odvrćaju PN/FT. Pristup zasnovan na proceni rizika takođe treba da obuhvati i mreže posrednika.

PROCENA RIZIKA

73. Borba protiv PN/FT je prioritet na globalnom nivou. Procena rizika treba da omogući pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da razumeju kako, i u kojoj meri, su ranjivi na PN/FT. Procena rizika se takođe izrađuje zbog regulatornih zahteva, smernica ili očekivanja koji čine osnov za pristup zasnovan na proceni rizika pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Njen rezultat će često biti kategorizacija rizika, uključujući inherentne i rezidualne rizike na osnovu uspostavljenih kontrola i drugih mera za ublažavanje, koje će pomoći pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da utvrde prirodu i obim resursa za SPN/FT koji su im neophodni za ublažavanje i upravljanje rizicima.

74. Procena rizika treba da bude propisno dokumentovana, redovno ažurirana i iskomunicirana višem rukovodstvu pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Pri sprovođenju svojih procena rizika, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razmotre kvantitativne i kvalitativne informacije pribavljene iz relevantnih internih i eksternih izvora za identifikovanje, upravljanje i ublažavanje ovih rizika²⁰. To može obuhvatati razmatranje procena rizika i pretnji, kriminalističku statistiku, tipologije, indikatore rizika, crvene zastavice, smernice i savete koje su izdale međuvladine organizacije, nacionalni nadležni organi i FATF, i uzajamne evaluacije o SPN/FT i naknadne izveštaje FATF i povezanih tela za procenu. Veliki broj vlada i organa sprovodi svoje procene rizika od PN/FT za svoje nadležnosti, a pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti bi trebalo to da uzmu u obzir gde god je to relevantno, kada se objavljuju ili na drugi način stave na uvid. Pored toga, pri identifikovanju i proceni rizika od PN/FT kojima je izložen, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razmotri niz faktora uključujući:

- a) Prirodu, raznolikost i složenost poslovanja, proizvoda i ciljanih tržišta;
- b) Udeo klijenata identifikovanih kao visok rizik;
- c) Jurisdikcije u kojima pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti posluje ili im je na drugi način izložen, bilo posredstvom sopstvenih aktivnosti ili aktivnosti klijenata, posebno jurisdikcije sa većom ranjivošću usled kontekstualnih ili drugih faktora rizika kao što su prevalenca kriminala,

---

²⁰ Na primer, u vezi sa finansiranjem terorizma, v. [Smernice FATF o novim rizicima od finansiranja terorizma \(2015\)](#), i države koje su članice procesa Grupe za pregled međunarodne saradnje (International Cooperation Review Group (ICRG)).

korupcija, ili finansiranje terorizma, opšti nivo i kvalitet tužilačkih i napora organa za sprovođenje zakona u vezi sa SPN/FT u toj jurisdikciji, regulatorni i nadzorni režim i kontrole i transparentnost stvarnog vlasništva;

- d) Distributivni kanali putem kojih pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti distribuira svoje proizvode, uključujući obim u kom pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti posluje direktno sa klijentima i meru u kojoj poverava poslove (ili da li mu je dozvoljeno da poverava poslove) trećim licima za sprovođenje radnji i mera PPS ili druge obaveze u pogledu mera SPN/FT, složenost lanca transakcija (npr. slojevi distribucije ili pod-distribucije, vrste distributera kao što su nezavisni finansijski savetnici, investicioni savetnici) i sisteme saldiranja koje koriste operatori u lancu plaćanja, upotrebu tehnologija i stepen korišćenja mreže posrednika;
- e) Funkcije unutrašnje i eksterne kontrole (kao što su revizije koje su sprovela nezavisna treća lica, tamo gde je to primenljivo) i regulatorni nalazi; i
- f) Očekivani obim i veličina transakcija, uzimajući u obzir uobičajene aktivnosti pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i profil njegovih klijenata²¹.

75. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da periodično vrše pregled svojih procena, kao i kada dođe do promene u okolnostima u kojima se nalaze ili kad se pojave relevantne nove pretnje. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razmotre interne povratne informacije u okviru sopstvene organizacije, uključujući i od onih koji su u interakciji sa klijentima, odeljenja za upravljanje rizicima i usklađenost sa zahtevima, i odeljenja interne revizije (gde je to relevantno) u sprovođenju sopstvenih periodičnih procena rizika.

76. Rizici od PN/FT mogu se meriti primenom različitih metoda. Korišćenje kategorija rizika omogućava pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da upravljaju potencijalnim rizicima time što će svoje klijente podvrgnuti srazmernim kontrolama i nadzoru. Najčešće korišćeni kriterijumi rizika su rizik države ili geografski rizik, rizik stranke/ investitora, proizvoda/ usluge i rizik posrednika.

77. Obim u kom se ove kategorije rizika primenjuju i težina (ponder) koji im se pripisuje (pojedinačno ili u kombinaciji) u proceni sveukupnog rizika od potencijalnih rizika od PN/FT mogu varirati od institucije do institucije, u zavisnosti od njihovih predmetnih okolnosti i okvira za upravljanje rizicima. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti moraju na sveobuhvatan način da izvrše pregled svih faktora rizika od značaja za njihovo poslovanje, uključujući i to kako određeni faktori mogu biti u interakciji i imati efekat pojačavanja. Na primer, inherentni rizici u nerazvijenom sektoru hartija od vrednosti mogu biti pojačani regionalnim rizicima (ako se nalazi, npr. u području gde je trgovina narkoticima česta pojava). Posledično tome, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da utvrde pondere rizika dok istovremeno, parametri propisani zakonom ili propisima mogu da ograniče njihovo diskreciono pravo.

78. Kako je već naglašeno iznad, iako ne postoji kompletan set kategorija rizika, primeri koji su ovde navedeni su oni koji se najčešće identifikuju. Ne postoji jedinstvena metodologija koja se može primeniti na ove kategorije rizika, te bi kategorije rizika u nastavku mogle da budu razmatrane samostalno ili u sprezi sa drugim kategorijama rizika:

Rizik države/ geografski rizik

²¹ V. P.1 (c1.10 i c.1.11), Napomenu s tumačenjima uz P.1 i P.10.

79. Ne postoji univerzalno dogovorena definicija ili metodologija da bi se utvrdilo da li jurisdikcija u kojoj pružalac usluga ili posrednik na tržištu hartija od vrednosti posluje, kao što je određena država, geografsko područje ili pogranični region u okviru države, predstavlja viši rizik za PN/FT. Rizik države/ oblasti, u sprezi sa drugim faktorima rizika, pruža korisne informacije o potencijalnim rizicima od PN/FT. Faktori koji se mogu smatrati indikatorima višeg rizika obuhvataju:

- a) Države ili područja koji su od strane pouzdanih izvora identifikovani²² kao oni koji obezbeđuju finansiranje ili podršku za terorističke aktivnosti, ili na čijoj teritoriji posluje označena teroristička organizacija.
- b) Države koje su pouzdani izvori identifikovali kao države u kojima je prisutan značajan stepen organizovanog kriminala, korupcije, ili drugih kriminalnih aktivnosti, uključujući i izvirne ili tranzitne zemlje za narkotike, trgovinu ljudima i krijumčarenje i nezakonitu kocku.
- c) Države koje podležu primeni sankcija, embarga ili sličnih mera nametnutih od strane međunarodnih organizacija kao što su Ujedinjene nacije.
- d) Države koje su pouzdani izvori identifikovali kao države sa slabom upravom, sprovođenjem zakona i regulatornim režimom, uključujući i države koje je FATF identifikovao kao države koje poseduju slabe režime za SPN/FT, i na koje finansijske institucije treba posebno da obrate pažnju u vezi sa poslovnim odnosima i transakcijama.

Rizik stranke/ investitora

80. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da utvrde da li konkretni klijent/investitor²³ predstavlja viši rizik i da analiziraju potencijalni efekat bilo kojih faktora za ublažavanje na tu procenu. Takva kategorizacija može biti zbog zanimanja klijenta, njegovog ponašanja ili aktivnosti. Ovi faktori ako se posmatraju pojedinačno, ne moraju predstavljati indiciju višeg rizika u svim slučajevima. Međutim, u kombinaciji zasigurno zahtevaju viši stepen kritičke pažnje. Kategorije klijenata čije poslovanje ili aktivnosti mogu naznačavati viši rizik obuhvataju:

- a) Nacionalni nadležni organ je klijentu izrekao sankciju zbog nepridržavanja važećem režimu za SPN/FT, a klijent ne učestvuje u primeni korektivnih mera kako bi unapredio sopstvenu usklađenost.
- b) Klijent je PEL ili su to članovi porodice klijenta ili su bliski saradnici PEL (uključujući i slučajeve kada je stvarni vlasnik klijenta PEL) kako je obuhvaćeno P.12.
- c) Klijent ima prebivalište u ili njegov primarni izvor prihoda potiče iz jurisdikcija visokog rizika (bez obzira na to da li takav prihod potiče iz gotovinski intenzivnog poslovanja).
- d) Klijent ima prebivalište u državama koje se smatraju nekooperativnim u smislu pružanja informacija o stvarnom vlasništvu.
- e) Klijent deluje za račun trećeg lica i ili nije voljan ili nije u mogućnosti da

²² "Pouzdana izvori" se odnosi na informacije koje proizvode ugledne i univerzalno priznate međunarodne organizacije i druga tela koja takve informacije čine javno i široko dostupnim. Pored FATF i regionalnih tela sličnih FATF, takvi izvori mogu uključivati, ali nisu ograničeni na, nadnacionalna i međunarodna tela, kao što su Međunarodni monetarni fond, Svetska banka i Egmont Grupa Finansijsko-obaveštajnih službi.

²³ Upotreba pojma "klijent" obuhvata "klijent/investitor" u ovim Smernicama.

pruža dosledne informacije i kompletnu dokumentaciju o tome.

- f) Klijent je pominjan u negativnom kontekstu u vestima pouzdanih medija, posebno u onima koje se odnose na predikatna krivična dela za PN/FT ili na finansijska krivična dela.
- g) Transakcije klijenta ukazuju na potencijalnu vezu sa kriminalnim radnjama, tipologijama ili crvenim zastavicama navedenim u izveštajima koje je izradio FATF ili nacionalni nadležni organi (npr. FOS, organi za sprovođenje zakona, itd.).
- h) Klijent je takođe i pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti, deluje kao posrednik ili na drugi način, ali ili nije regulisan ili je regulisan u jurisdikciji sa slabim nadzorom u pogledu SPN/FT.
- i) Klijent je uključen u, ili njegovo bogatstvo i prihodi potiču od, visokorizičnog gotovinski intenzivnog poslovanja.
- j) Broj IST i njihova potencijalna koncentracija na konkretne grupe klijenata.
- k) Klijent je pravno lice koje je prevashodno osnovano u formi akcija na donosioca.
- l) Klijent je pravno lice čija je vlasnička struktura neosnovano složena kako je to utvrdio pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ili u skladu sa propisima ili smernicama.
- m) Klijenti koji su izloženi sankcijama (npr. imaju firmu/ aktivnosti/ transakcije).
- n) Klijent ima netransparentnu vlasničku strukturu.

Rizik proizvoda/ usluge/ transakcije

81. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti može nuditi širok spektar proizvoda/ usluga svojim klijentima. Sveobuhvatna procena rizika stoga treba da obuhvati utvrđivanje potencijalnih rizika koje predstavljaju konkretni proizvodi i usluge u ponudi pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Ovi proizvodi i usluge obično uključuju vršenje transakcija za klijenta putem obrade naloga za izvršenje transakcije ili proveru trgovanja, manipulaciju kretanjem sredstava ili hartija od vrednosti za klijenta ili saldiranje transakcija ili obaveza klijenta. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti može takođe nuditi brokerske račune kao čuvara sredstava klijenta. Transakcije se mogu vršiti na regulisanoj berzi ili drugom tržištu ili se mogu izvršavati neposredno između strana. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da proceni, primenom pristupa zasnovanog na proceni rizika, u kojoj meri ponuda njegovih proizvoda i usluga predstavlja potencijalne ranjivosti za plasman, raslojavanje ili integraciju imovine stečene izvršenjem krivičnog dela u finansijski sistem.

82. Utvrđivanje rizika proizvoda i usluga koji se nude klijentima može uključivati razmatranje njihovih atributa, kao i povezanih mera za ublažavanje rizika. Proizvodi i usluge koji mogu predstavljati viši rizik obuhvataju:

- a) Proizvode i usluge koji inherentno podržavaju anonimnost ili prikrivene informacije o osnovnim transakcijama klijenta (npr. instrumenti akcija na donosioca ili pružanje usluga zbirnih (omnibus) računa).
- b) Geografski raspon proizvoda ili usluge koji se nude, kao što su oni koji proističu iz jurisdikcija sa višim rizikom.

- c) Proizvodi sa neuobičajenom složenošću ili strukturom i bez očigledne ekonomske svrhe.
- d) Proizvodi ili usluge koje omogućavaju neograničen ili anonimni prenos vrednosti (putem plaćanja ili promene vlasništva nad imovinom) nepovezanim trećim licu, posebno onima sa prebivalištem u jurisdikcijama višeg rizika.
- e) Upotreba novih tehnologija ili načina plaćanja koje pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ne koristi u uobičajenom poslovanju.
- f) Proizvodi koji su posebno podložni prevarama i zloupotrebi tržišta, kao što su hartije od vrednosti sa niskom cenom.
- g) Kupovina hartija od vrednosti koristeći fizičku gotovinu.
- h) Ponuda proizvoda sličnih bankarskim, kao što su unovčavanje čekova i kartice za automatsko podizanje gotovine.
- i) Proizvodi ili usluge povezani sa hartijama od vrednosti koji se finansiraju uplatama ili nalogima izdatim od strane neočekivanih trećih lica, posebno iz jurisdikcija višeg rizika.
- j) Transakcije uključuju niskoprocenjene (jeftine) akcije.

83. Klijent može tražiti transakcije koje predstavljaju inherentno viši rizik za pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Navedeno se može otkriti tokom praćenja transakcije, iako u većini slučajeva transakciona aktivnost klijenta može izgledati očigledna tokom i interakcije na mestu prodaje i tokom naknadnog praćenja transakcije. Faktori koji se mogu smatrati indikatorima višeg rizika obuhvataju:

- a) Izdat je zahtev za prenos sredstava u jurisdikciju/ državu/ koridor višeg rizika bez navođenja osnovane poslovne svrhe.
- b) Traži se izvršenje transakcije čime je pružaocu usluga na tržištu hartija od vrednosti stavljeno do znanja da će transakcija biti isplaćena/ saldirana posredstvom neregulisanog subjekta.

Rizik distributivnog kanala

84. Sveobuhvatna procena rizika treba da obuhvati rizike povezane sa različitim vrstama kanala za prenos za olakšavanje prenosa proizvoda i usluga u vezi sa hartijama od vrednosti. Proizvodi i usluge u vezi sa hartijama od vrednosti se obično distribuiraju direktno klijentima (obično onlajn) ili preko posrednika.

85. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti koji distribuira proizvode i usluge direktno putem onlajn kanala isporuke treba da identifikuje i proceni rizike od PN/FT koji mogu nastati u vezi sa distribucijom njegovih proizvoda primenom ovog poslovnog modela. Pored analize rizika koja se vrši unapred pre ulaska u takvo onlajn poslovanje, proces procene rizika za rizik onlajn prenosa treba da bude sproveden kada pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti razvije nove proizvode i nove poslovne prakse.

86. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da analizira specifične faktore rizika, koji proističu iz korišćenja posrednika i njihovih usluga. Uključivanje posrednika može varirati u pogledu aktivnosti koje oni realizuju i njihovog odnosa sa pružaocem usluga na tržištu hartija od vrednosti. Neki posrednici mogu samo predstaviti klijenta pružaocu usluga, dok u drugim slučajevima posrednici mogu takođe koristiti proizvode i usluge za svoje osnovne klijente (npr. u slučajevima kada

je poslovni odnos uspostavljen između posrednika i klijenta).

87. Bez obzira na model, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razume ko je posrednik i da izvrši procenu rizika posrednika pre uspostavljanja poslovnog odnosa. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti i posrednici treba jasno da ustanove njihove pojedinačne obaveze u pogledu pridržavanja važećim propisima. Procena rizika posrednika je složenija za pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti sa prisustvom na međunarodnom nivou usled različitih zahteva koje definišu različite jurisdikcije, potencijalnog rizika od nepridržavanja od strane posrednika važećim lokalnim propisima za SPN/FT i logistike za vršenje nadzora nad posrednikom. Analiza rizika posrednika treba da obuhvati sledeće faktore, u meri u kojoj su relevantni za poslovni model pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti:

- a) Posrednici koji su bili sumnjičeni za kriminalne aktivnosti, posebno za finansijska krivična dela ili povezanost sa kriminalnim saradnicima.
- b) Posrednici koji se nalaze u državi višeg rizika ili u državi sa slabim režimom za SPN/FT.
- c) Posrednici koji pružaju usluge visokorizičnim klijentima bez odgovarajućih mera za ublažavanje rizika.
- d) Posrednici koji imaju istorijat nepridržavanja zakonima ili propisima ili koji su bili predmet negativne pažnje pouzdanih medija ili organa za sprovođenje zakona.
- e) Posrednici koji nisu pohađali ili završili obuku za SPN/FT čije je pohađanje zahtevao pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti.
- f) Posrednici koji imaju slabe kontrole za SPN/FT ili sprovode programe usklađenosti koji nisu shodni standardima, tj. programe kojima se delotvorno ne upravlja usklađenošću sa internim politikama i/ili eksternom regulativom ili se kvalitet takvih programa usklađenosti ne može potvrditi.

UBLAŽAVANJE RIZIKA

88. Nakon što su izvršili procenu rizika od PN/FT u svom poslovanju, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti potom treba da razviju kontrolne mere za ublažavanje rizika srazmerno identifikovanim rizicima od PN/FT i složenosti, prirodi i veličini subjekta i aktivnosti. U skladu sa pristupom zasnovanim na proceni rizika, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da opredele dodatne resurse za ublažavanje najznačajnijih rizika.

Poznavanje i praćenje stranke/ investitora

Opšta razmatranja u pogledu radnji i mera PPS

89. Procesi PPS treba da budu koncipirani tako da zadovoljavaju standarde FATF i nacionalne pravne zahteve. Proces PPS treba da pomogne pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da procene rizik od PN/FT povezan sa poslovnim odnosom. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da poseduju politike, procedure, sisteme i kontrole koji su ažurni i koji se delotvorno realizuju u cilju sprovođenja radnji i mera PPS: (a) pri uspostavljanju poslovnog odnosa sa klijentom; (b) pri izvršavanju povremene transakcije iznad važećeg novčanog praga; (c) kada postoji sumnja u PN/FT bez obzira na bilo koje izuzetke ili pragove; i (d) kada imaju

sumnje u istinitost ili adekvatnost prethodno pribavljenih identifikacionih podataka. U slučajevima kada pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ne može da pribavi neophodne informacije za sprovođenje radnji i mera PPS, P.10 predviđa da pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ne ulazi u poslovni odnos ili ne izvršava povremenu transakciju, ili da raskine već postojeći poslovni odnos, i razmotri podnošenje izveštaja o sumnjivoj transakciji u vezi sa tom strankom.

Inicijani i kontinuirani proces PPS

90. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razviju i sprovedu politike i procedure za ublažavanje rizika od PN/FT identifikovanih u sopstvenim procenama rizika. U svetlu te procene, procesi PPS treba da pomognu pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da razumeju ko su im klijenti, tako što će prikupiti informacije o tome čime se bave i zašto su im njihove usluge potrebne. Inicijalne faze procesa PPS treba da pomognu pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da procene rizik od PN/FT povezan sa predloženim poslovnim odnosom, utvrde nivo PPS koji treba primeniti i odvrate lica od uspostavljanja poslovnog odnosa u cilju vršenja nezakonite aktivnosti.

91. Na osnovu informacija pribavljenih kroz proces PPS, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da izrade profil rizika stranke. Profili rizika stranke (klijenta) treba da se oslanjaju na Standarde FATF, uključujući i one obuhvaćene Napomenom s tumačenjima uz P.10, P./Napomenama s tumačenjima uz P.12-16 i rizik i složenost proizvoda i usluga povezanih sa hartijama od vrednosti u njihovoj ponudi. Na ovaj način će utvrditi nivo i vrstu kontinuiranog praćenja i podržati odluku pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti da li da uspostave, nastave ili raskinu poslovni odnos. Profili rizika se mogu primenjivati na nivou klijenta ili, tamo gde grupe klijenata pokazuju slične karakteristike (npr. klijenti sa sličnim rasponom prihoda ili oni koji vrše slične vrste transakcija hartijama od vrednosti). Na osnovu svoje procene rizika, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba periodično da ažuriraju profile rizika klijenata, što bi trebalo da im pomogne da primene odgovarajući nivo radnji i mera PPS.

92. Pri sprovođenju inicijalnih radnji i mera PPS, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da identifikuju i preduzmu razumne korake da potvrde identitet stvarnog vlasnika klijenta, tamo gde je to adekvatno. To bi trebalo sprovesti na osnovu pouzdanih i nezavisnih informacija, podataka ili dokumentacije, najmanje u meri koju zahteva važeći zakonski i regulatorni okvir. Proces PPS takođe obuhvata razumevanje svrhe i nameravane prirode poslovnog odnosa što čini osnov za kontinuirano praćenje poslovnog odnosa i olakšava otkrivanje potencijalno sumnjivih aktivnosti.

93. Pri koncipiranju procedura PPS i sprovođenja radnji i mera PPS nad klijentima, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba, gde god je to moguće, da razmotre sledeća pitanja:

- **Svrha i nameravana priroda poslovanja:** Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da osigura da poseduje jasno razumevanje o očekivanoj aktivnosti kao podršku kontinuiranom praćenju transakcija. Obično je ključno da postoji sposobnost da se identifikuje da li je aktivnost klijenta (npr. vrsta transakcije, veličina ili učestalost) dosledna znanju pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti o tom klijentu. Razumevanje prirode poslovnog odnosa obuhvata razumevanje i svih drugih lica uključenih u taj odnos. To podrazumeva potvrdu ovlašćenja lica koja navodno deluju za račun klijenta, njihovu identifikaciju i verifikaciju po osnovu osetljivosti na rizike i

razumevanje uloge koju igra pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti. U situacijama višeg rizika, može biti potrebno da se pribave dodatne informacije za svrhe kontinuiranog praćenja poslovnog odnosa i otkrivanje potencijalno sumnjivih aktivnosti.

- **Strukture stvarnog vlasništva:** U slučajevima kada se čini da klijent ima manje transparentno stvarno vlasništvo ili kontrolnu strukturu, uključujući i prisustvo privrednih društava, nominovanih zastupnika ili privatnih pravnih aranžmana, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da preduzme razumne korake da potvrdi identitet stvarnog(ih) vlasnika. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti takođe treba da razmotri da li neprozirnost vlasničke strukture ili identitet jednog ili više stvarnih vlasnika predstavljaju pokazatelj povišenog rizika i da li je to uzrok ili ne za neizvršavanje transakcija ili raskid poslovnog odnosa i razmatranje podnošenja izveštaja o sumnjivoj transakciji.
- **Izvor bogatstva ili sredstava:** U skladu sa pristupom zasnovanom na proceni rizika, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da preduzme razumne mere da ustanovi izvor bogatstva i izvor sredstava relevantnih strana.

94. Pored toga, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da preduzmu mere za pridržavanje nacionalnim i međunarodnim zakonskim propisima koji uređuju sankcije; pregled u pogledu sankcija je obavezan i ne predstavlja diskreciono pravo.

95. Kao opšte pravilo, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti moraju da primenjuju radnje i mere PPS na sve svoje klijente. Obim ovih mera se može prilagođavati, u meri koju dozvoljavaju ili zahtevaju regulatorni zahtevi, u skladu sa rizikom od PN/FT povezanim sa pojedinačnim poslovnim odnosom. To znači da količina i vrsta pribavljenih informacija, i mera u kojoj su ove informacije proverene, moraju biti uvećani u slučajevima kada je rizik povezan sa poslovnim odnosom viši, ili smanjeni kada je povezani rizik niži.

96. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da sprovodi radnje i mere PPS na inicijalnoj i kontinuiranoj osnovi. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da pokuša da bude upoznat sa materijalnim izmenama u pogledu pravnog oblika klijenta, stvarnog vlasništva i prirode poslovanja. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da sprovodi procedure kako bi periodično izvršio pregled odnosa sa klijentom i informacija o PPS. Periodični proces pregleda zasnovan na riziku treba da se bazira na formalnom ciklusu, dok dodatne provere treba sprovoditi ukoliko neki događaj bude "okidač" za to.

Klijent pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti

97. Pored izvršavanja transakcija i/ili vođenja računa za klijente neposredno, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti će možda morati da budu u interakciji i sa drugim pružaocima usluga i posrednicima na tržištu hartija od vrednosti, koji imaju sopstvene klijente. U svrhu ilustracije, v. stav 31, koji navodi primer investicionih fondova gde klijent može biti neposredan ili posredan. Isto tako, za razgovor o pitanjima koja se slično odnose na korespondentske odnose u prekograničnom kontekstu, v. odeljak 7.1.5 ovih Smernica.

98. Poslovni odnos između pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, posrednika i osnovnih klijenata, uključujući i stepen transparentnosti koji pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ima u osnovne klijente i njihove transakcije će

uticati na broj obaveza i ishoda u pogledu SPN/FT, kao što su ko je odgovoran za sprovođenje radnji i mera PPS, procena rizika pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti o posredniku i sposobnost pružaoca usluga da prati transakcije povezane sa posrednikom i njegovim osnovnim klijentima.

99. Pri utvrđivanju vrste i obima radnji i mera poznavanja i praćenja stranke (PPS) koje treba primeniti, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razume da li njihov klijent deluje za sopstveni račun ili kao posrednik za račun svojih klijenata. Čak i kada radnje i mere PPS predstavljaju odgovornost posrednika, razumevanje baze klijenata posrednika često može biti koristan element pri utvrđivanju rizika povezanih sa tim samim posrednikom; nivo stečenog razumevanja treba da bude prilagođen ustanovljenoj nivou rizika posrednika.

100. Iako je detaljna analiza širokog raspona odnosa između posrednika i klijenata koji nastaju u sektoru hartija od vrednosti izvan obuhvata ovih Smernica, kratka diskusija o distribuciji investicionih fondova može ilustrovati neke od uobičajenih tema i zabrinutosti. U tom kontekstu, mere i radnje PPS koje investicioni fond treba da sprovodi će zavisi od načina na koji krajnji klijent investira u fond. U zavisnosti od toga kako je investicioni fond prodat, sa kim je uspostavljen poslovni odnos i ko je registrovan u registru akcija/ jedinica fonda, investicioni fond može biti u obavezi da osnovne investitore tretira kao klijente ili posrednika kao klijenta. U slučajevima kada se posrednik tretira kao klijent investicionog fonda, investicioni fond možda neće imati vidljivost o osnovnim klijentima posrednika. To podrazumeva da neće imati sveobuhvatne identifikacione niti informacije o transakcijama klijenata posrednika u slučajevima kao što su, na primer, kada posrednik saldira sve naloge svojih klijenata i podnosi jedan neto nalog investicionom fondu svakog dana.

101. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti takođe treba da pribave (i posrednici da pruže) informacije o kontrolama posrednika u vezi sa SPN/FT, uključujući i informacije u pogledu procene rizika posrednika njegove baze osnovnih klijenata i sprovođenja mera za ublažavanje rizika.

102. Zahtevi navedeni iznad mogu se prilagoditi konkretnim uslovima (npr. dodatna neposredna kontrola ili druge temeljnije kontrole kada je posrednik neregulisan ili subjekat nad kojim se ne vrši nadzor ili kada se nalazi u državi koja predstavlja visok rizik u pogledu PN/FT).

Pojačane radnje i mere PPS i pojednostavljene radnje i mere PPS

103. Obim ovih mera se može prilagođavati, u meri koju dozvoljavaju ili zahtevaju regulatorni zahtevi, u skladu sa rizikom od PN/FT. To znači da količina ili vrsta pribavljenih informacija, i mera u kojoj su ove informacije proverene, moraju biti uvećani u slučajevima kada je rizik povezan sa poslovnim odnosom viši. Vrsta primenjenih pojačanih mera poznavanja i praćenja stranke treba da bude delotvorna i srazmerna rizicima. Takođe može biti i smanjen kada je rizik povezan sa poslovnim odnosom niži. Kontinuirano praćenje takođe može dovesti do ponovne procene profila rizika klijenta, i na osnovu pribavljenih informacija se zaključuje da li su potrebne dodatne mere PPS ili pojačane mere PPS.

104. Odstupanje opisano u Napomeni s tumačenjima uz P.1.6(b), koje državama omogućava da odluče da ne primene određene Preporuke FATF na finansijske institucije koje finansijske aktivnosti sprovode na povremenoj ili veoma ograničenoj osnovi generalno nije primereno, osim ako dokazano nije utvrđen nizak rizik od PN/FT. Pojednostavljene mere PPS nisu prihvatljive kada god postoji sumnja u pranje novca ili finansiranje terorizma; ili gde se primenjuju određena scenarija višeg rizika.

105. Jedan primer kada bi pojednostavljene mere PPS uopšteno bile adekvatne je penzioni proizvod finansiran direktno iz platnog spiska uglednog privrednog društva budući da takav proizvod može predstavljati niži rizik od PN/FT u poređenju sa drugim proizvodima. Suprotno tome, pojačane mere PPS se moraju zahtevati za klijente koji su PEL jer takav klijent predstavlja povećan rizik. Ilustrativni primeri i pojednostavljenih i pojačanih mera PPS detaljno su navedeni u nastavku. Međutim, ovi primeri predstavljaju samo neiscrpnu listu i finansijske institucije se podstiču da primenjuju analizu zasnovanu na riziku koja uzima u obzir konkretne okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.

Prozor 1. Neiscrpna lista primera Pojačanih mera poznavanja i praćenja stranke/ Pojednostavljenih mera poznavanja i praćenja stranke (v. takođe Napomenu s tumačenjima uz P.10)

Pojačane radnje i mere poznavanja i praćenja stranke

- Pribavljanje dodatnih informacija o klijentu, kao što su informacije o reputaciji i istorijatu klijenta iz širokog raspona izvora pre uspostavljanja poslovnog odnosa i korišćenje tih informacija za izradu profila rizika klijenta
- Sprovođenje dodatnih pretraga (npr. pretrage interneta koristeći nezavisne i otvorene izvore) za pribavljanje dodatnih informacija za izradu profila rizika klijenta
- Sprovođenje dodatnih pretraga prema indikatorima rizika za finansijski kriminal (npr. pregled negativnih vesti) u cilju bolje procene profila rizika klijenta
- Pribavljanje dodatnih ili konkretnijih informacija o bazi osnovnih klijenata posrednika i njegovim kontrolama za SPN/FT
- Preduzimanje dodatnih procedura za proveru klijenta i stvarnog vlasnika u cilju boljeg razumevanja rizika od potencijalnog učešća klijenta ili stvarnog vlasnika u kriminalnim aktivnostima
- Pribavljanje dodatnih informacija o izvoru bogatstva klijenta ili izvoru sredstava koja su predmet transakcije
- Potvrda izvora sredstava ili bogatstva koji su predmet transakcije ili poslovnog odnosa kako bi se uverilo da ne predstavljaju imovinu stečenu izvršenjem krivičnog dela
- Ocena dostavljenih informacija u pogledu odredišta sredstava i razloga za izvršenje transakcije
- Traženje i potvrda dodatnih informacija od klijenta o svrsi i nameravanoj prirodi transakcije ili poslovnog odnosa
- Zahtevanje da se plaćanje otkupa izvrši preko inicijalnog računa korišćenog za ulaganje ili računa koji je isključivo ili na lično ili zajedničko ime klijenta
- Povećanje učestalosti i intenziteta praćenja transakcija

Pojednostavljene radnje i mere poznavanja i praćenja stranke

- Ograničavanje obima, vrste i vremena vršenja radnji i mera PPS
- Pribavljanje manje količine identifikacionih podataka o klijentu
- Izmena vrste verifikacije koja se sprovodi za potvrdu identiteta klijenta
- Zaključivanje o svrsi i prirodi transakcija ili uspostavljenog poslovnog odnosa na osnovu vrste izvršene transakcije ili uspostavljenog poslovnog odnosa, bez prikupljanja dodatnih informacija ili sprovođenja dodatnih mera za razumevanje prirode i svrhe
- Potvrđivanje identiteta stranke i stvarnog vlasnika nakon uspostavljanja poslovnog odnosa (npr. ukoliko vrednosti transakcija ili računa premaše definisani novčani prag).
- Smanjenje učestalosti ažuriranja identifikacionih podataka o stranki ukoliko pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti sprovodi ili je dužan da sprovodi proces periodičnog pregleda na osnovu formalnog ciklusa
- Smanjenje stepena i obima kontinuiranog praćenja i preispitivanja transakcija, na primer na osnovu razumnog novčanog praga.

Korespondentski odnosi²⁴

106. Napomena s tumačenjima uz P.13 navodi da za korespondentsko bankarstvo i druge slične prekogranične odnose, finansijske institucije treba da primenjuju kriterijume (a) do (e) P.13 pored sprovođenja uobičajenih radnji i mera poznavanja i praćenja stranke. Iz razloga što određeni odnosi u sektoru hartija od vrednosti imaju karakteristike slične prekograničnom korespondentskom bankarstvu, ovi odnosi su obrađeni u ovim Smernicama.

107. Tipičan prekogranični korespondentski odnos u sektoru hartija od vrednosti je odnos između pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti (korespondenta) sa posrednikom (respondentom), koji je regulisan i nad kojim vrši nadzor nadzorni organ za transakcije hartijama od vrednosti. U takvim slučajevima, klijent respondenta se ne bi smatrao klijentom korespondenta i Preporuke FATF ne zahtevaju od korespondentskih pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti da sprovode mere PPS nad klijentima njihovih respondentskih institucija. Jedan primer ovih vrsta odnosa mogao bi da bude između globalne firme koja se bavi hartijama od vrednosti (korespondenta) koja izvršava transakcije hartijama od vrednosti na berzi za prekograničnog posrednika, delujući kao respondent za njegove osnovne lokalne klijente, što podleže primeni zahteva P.13.

108. Ne predstavljaju svi prekogranični korespondentski odnosi isti nivo rizika od PN/FT i pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da prilagode vrstu i obim mera PPS kako bi adresirali rizik koji predstavlja respondent. Korespondentska institucija treba da prati transakcije respondentske institucije u cilju otkrivanja bilo kakve promene u profilu rizika respondentske institucije (tj. usklađenost sa merama za SPN/FT i važećim finansijskim sankcijama), bilo kakve neuobičajene aktivnosti ili transakcije sa strane respondenta, ili bilo kakva potencijalna odstupanja od dogovorenih uslova aranžmana kojima se korespondentski odnos upravlja. U slučaju otkrivanja takvih zabrinutosti, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da ih naknadno isprati sa posrednikom tako što će podneti zahtev za dostavljanjem informacija o bilo kojoj konkretnoj transakciji, što potencijalno može dovesti do traženja dodatnih informacija o osnovnim klijentima posrednika na bazi osetljivosti na rizike.²⁵

109. Radnje i mere poznavanja i praćenja stranke u pogledu korespondentskog odnosa sa respondentom generalno se odvijaju na dva nivoa:

- Radnje i mere poznavanja i praćenja stranke nad respondentom upotrebom pouzdanih, nezavisnih izvornih dokumenata, podataka ili informacija (P. 10(a)) i nad njegovim stvarnim vlasnicima, tako da pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti bude zadovoljan time što je zna ko je stvarni vlasnik(ci) respondenta.
- Dodatne radnje i mere poznavanja i praćenja stranke nad korespondentskim odnosom sa respondentom, kako je opisano ispod.

110. U skladu sa P.13, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti korespondenti pored primene mera i radnji poznavanja i praćenja stranke nad posrednicima respondentima takođe treba da:

- Prikupe dovoljno informacija o respondentu da bi u potpunosti razumeli prirodu poslovanja respondenta, i da bi iz javno dostupnih informacija utvrdili

²⁴ Smernice FATF o korespondentskim bankarskim uslugama (oktobar 2016).

²⁵ V. stav 3 Smernica FATF o korespondentskim bankarskim uslugama (oktobar 2016).

reputaciju respondenta i kvalitet nadzora, uključujući i da li je bio predmet ciljanih finansijskih sankcija, predmet istrage o PN/FT ili delovanja od strane regulatornog organa;

- Izvrše procenu kontrola respondenta za SPN/FT. Procena treba da obuhvati potvrdu da su kontrole respondentske institucije za SPN/FT predmet nezavisne revizije (koja može biti interna i eksterna). Detaljniji/ temeljniji pregled treba da bude sproveden za odnose višeg rizika, i moguće uključujući pregled nezavisne revizije, intervju sa službenicima za usklađenost, pregled trećih lica i potencijalno posetu na terenu;
- Dobiju odobrenje višeg rukovodstva pre uspostavljanja korespondentskog odnosa;
- Jasno razumeju odgovornosti svake institucije u vezi sa SPN/FT.

111. U slučaju takvih odnosa, korespondent generalno nema neposredne odnose sa klijentima respondenta. Ne postoji očekivanje ili zahtev za korespondenta da primeni radnje i mere PPS na klijenta respondenta, što je zapravo odgovornost respondenta. Međutim, u skladu je sa pristupom zasnovanim na proceni rizika da korespondent ima neki opšti utisak o bazi klijenata respondenta u okviru utvrđivanja rizika povezanih sa samim respondentom.

112. U slučaju da respondent dozvoljava osnovnim klijentima da imaju direktan pristup korespondentskim računima (na primer kroz punomoć ili dozvoljavanje osnovnim klijentima da izdaju naloge direktno pružaocu usluga na tržištu hartija od vrednosti tokom saldiranja preko korespondentskog računa), pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti mora biti zadovoljan da je respondent primenio radnje i mere PPS na klijente koji imaju direktan pristup ovim računima, i da je u mogućnosti da dostavi relevantne informacije o PPS na zahtev.

113. Pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da bude zabranjeno da uspostavljaju, ili da nastavljaju, korespondentski odnos sa kvazi bankama ili kvazi pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti. Treba utvrde da respondentske institucija ne dozvoljavaju kvazi bankama ili pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da koriste njihove račune.

Poveravanje određenih poslova trećim licima

114. U skladu sa P.17 i tamo gde to dozvoljavaju lokalni zakonski propisi, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti može razumno da poverava poslove trećim licima za sprovođenje nekih elemenata inicijalnih radnji i mera PPS (identifikacija stranke, identifikacija i preduzimanje razumnih mera za potvrđivanje identifikacije stvarnog vlasnika i razumevanje svrhe i nameravane prirode odnosa). Međutim, nije dozvoljeno poveravanje poslova trećim licima za vršenje kontinuiranog praćenja, kontinuiranih mera poznavanja i praćenja stranke i kontrole transakcija. Pojam *treća lica* znači finansijske institucije ili DNFBP nad kojima se vrši nadzor ili praćenje, i koje ispunjavaju zahteve u skladu sa P.17. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da sprovede adekvatne mere i radnje poznavanja i praćenja stranke nad trećim licem kako bi utvrdio da li može da mu poveri određene poslove u vezi sa rizikom od PN/FT i kontrolnim okvirom finansijske institucije ili DNFBP i da li se nalaze u državi čiji je rizik pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti procenio (u skladu sa P.17(1) (c i d).

115. Kada je poveravanje određenih poslova adekvatno, nakon razmatranja stavki navedenih iznad, krajnja odgovornost za radnje i mere PPS ostaje na pružaocu usluga na tržištu hartija od vrednosti- drugim rečima, pružalac usluga može da poveri posao, ali ne i odgovornost. U takvim situacijama, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da potvrdi da treće lice sprovodi provere sličnog ili višeg nivoa od sopstvenih internih standarda pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba bez odlaganja da pribavi neophodne informacije u vezi sa elementima (a)-(c) mera PPS definisanih u P.10 i takođe da preduzme adekvatne korake da se zadovolji da će institucija kojoj su povereni određeni poslovi staviti na raspolaganje kopije identifikacionih podataka i drugu relevantnu dokumentaciju koja se odnosi na zahteve PPS, na zahtev i bez odlaganja.

116. Gde je to adekvatno, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da osiguraju da postoje zvanični sporazumi koji jasno propisuju uslove, uključujući i uloge i odgovornosti i pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i institucije kojoj su određeni poslovi povereni.

Angažovanje trećih lica

117. Model poveravanja određenih poslova trećim licima se može uporediti sa scenarijem angažovanja trećih lica ili zastupništva, gde angažovani subjekat sprovodi radnje i mere PPS za račun pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, u skladu sa procedurama pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i njegovim uputstvima. U takvom slučaju, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti je nalogodavac, dok je angažovani subjekat njegov zastupnik.

118. Prema ugovoru o angažovanju trećih lica, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti takođe može da angažuje treće lice za vršenje kontinuiranog praćenja i praćenje transakcija. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da osiguraju da postoje zvanični sporazumi koji jasno propisuju relevantne uslove, uključujući i uloge i odgovornosti i pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i angažovanog subjekta.

119. Krajnja odgovornost za radnje i mere PPS i/ili kontinuirano praćenje ostaje na pružaocu usluga na tržištu hartija od vrednosti; opet, odgovornost se ne može delegirati. U ovom pogledu, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da sprovede odgovarajuće procese kako bi se uverio da angažovani subjekat delotvorno radi svoj posao u skladu sa uputstvima koje je izdao pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti.

Zahtevi za elektronske transfere

120. P.16 utvrđuje zahteve za države u pogledu elektronskih transfera. P.16 se odnosi i na prekogranične elektronske transfere i na transfere u zemlji²⁶. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti koji vrše elektronske transfere moraju uneti relevantne informacije o platiocu i korisniku, gde je to adekvatno, u te elektronske transfere i osigurati da informacije prate elektronski transfer u celom lancu plaćanja, kako je definisano u Napomeni s tumačenjima uz P.16. Države mogu da usvoje de minimis prag za prekogranične elektronske transfere, ispod kog verifikacija informacija o klijentu i stvarnom vlasniku nije neophodna, osim ukoliko ne postoji sumnja u PN/FT²⁷. To znači da se, za povremene elektronske transfere ispod 1.000

²⁶ Napomena s tumačenjima uz P.16 stav 3.

²⁷ Napomena s tumačenjima uz P.16 stav 5.

evra/ USD ili ekvivalentnog iznosa u lokalnoj valuti, primenjuju zahtevi Napomene s tumačenjima uz P.16, i zahteva se navođenje imena platioca i korisnika, kao i broja računa svakog od njih i jedinstvena identifikaciona oznaka transakcije. Međutim, takve informacije se ne moraju proveravati osim ako ne postoje sumnjive okolnosti u vezi sa PN/FT, u tom slučaju je potrebno potvrditi informacije koje se odnose na klijenta.

121. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti koji vrše elektronske transfere treba da usvoje politike i procedure zasnovane na riziku da bi utvrdili kada da izvrše, odbiju ili obustave elektronski transfer u kome nedostaju informacije o platiocu ili korisniku, kao i za definisanje i preduzimanje odgovarajućih naknadnih radnji²⁸. U slučaju sumnje, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razjasne odgovornost za praćenje elektronskih transfera između njih i bilo kog drugog lica uključenog u elektronski transfer.

122. U slučajevima kada se pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti oslanjaju na pružaoce platnih usluga za prenos sredstava, u zavisnosti od aranžmana, odgovornost za usklađenost sa relevantnim zahtevima koji se odnose na elektronske transfere u vezi sa SPN/FT može pripadati pružaocu platnih usluga.

Praćenje i prijavljivanje sumnjivih transakcija

Praćenje zasnovano na proceni rizika

123. Kontinuirano praćenje transakcija zasnovano na riziku predstavlja kritičko praćenje transakcija da bi se utvrdilo da li su transakcije u skladu sa informacijama koje pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti poseduje o klijentu i prirodi i svrsi poslovnog odnosa. To bi trebalo da obuhvata nadzor nad transakcijama hartijama od vrednosti i kretanjima sredstava. Praćenje takođe obuhvata identifikovanje promena u profilu rizika klijenta- na primer, ponašanje klijenta, korišćenje proizvoda i uključena vrednost, ažuriranje ovih informacija, što sve može biti okidač za iniciranje primene pojačanih radnji i mera PPS. Kada se identifikuje sumnjiva aktivnost ili visokorizično ponašanje, neophodno je preduzeti odgovarajuće korake u vremenskom roku srazmernom riziku.

124. Praćenje transakcija je od ključnog značaja za identifikovanje sumnjivih transakcija. Transakcije koje nisu u skladu sa profilom rizika klijenta, koje su označene "crvenim zastavicama" prema ustanovljenim tipologijama pranja novca, ili koje odstupaju od uobičajenog modela, mogu potencijalno biti sumnjive. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti takođe mogu iskoristiti okvire i alate za nadzor za otkrivanje predikatnih krivičnih dela za pranje novca, kao što su zloupotreba tržišta i insajdersko trgovanje hartijama od vrednosti, za identifikovanje sumnjivih transakcija. Delotvornija integracija postojećih skupova podataka u okvir za SPN/FT može da proizvede delotvornije rezultate.

125. U većini poslovnih odnosa na veliko, kao što su nalogodavac ka nalogodavcu samo izvršenje, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti će generalno imati ograničenu vidljivost u pogledu transakcije koja se izvršava bez posrednika; takođe je karakteristično da strana koja izdaje instrukcije ima nekoliko brokera i da trguje različitim proizvodima i vrstama sredstava, što znači da će pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti moći da vidi samo deo od celokupne aktivnosti trgovanja. U takvim okolnostima, delotvorne mere za praćenje transakcije će najverovatnije

---

²⁸ Napomena s tumačenjima uz P.16 stavovi 18 i 22.

obuhvatati omogućavanje postojećih kontrola za nadzor nad tržištem, pre nego uvođenje elektronskih sistema za praćenje transakcija sličnih onim u odnosima sa fizičkim licima. Na primer, na međubankarskim tržištima, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti mogu razumno utvrditi da je, uzimajući u obzir poteškoće u razvoju smislenih pravila za elektronsko praćenje, adekvatno sprovesti alternativne metode praćenja. Koji god pristup da se primeni, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da bude u mogućnosti da obrazloži svoju strategiju praćenja.

126. Klijent može vršiti transakcije u različitim jurisdikcijama i sa različitim finansijskim firmama, koje izvršavaju najrazličitije aktivnosti u vezi sa transakcijama hartijama od vrednosti. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti može da razmotri sledeće kako bi utvrdio prirodu i obim aktivnosti praćenja:

- a) Prirodu baze klijenata pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, uključujući i rizik države i da li su klijenti regulisani ili neregulisani subjekti, ili da li su u javnom ili privatnom vlasništvu;
- b) Rizik i složenost proizvoda koji se nude klijentima;
- c) Obim i učestalost transakcija koje pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti obrađuje; i
- d) Procene izvršenja, kliringa i saldiranja koje pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti fasilitira, uključujući i razmatranje činjenice da li su dozvoljena plaćanja trećim licima.

127. Praćenje transakcija treba da se sprovodi na kontinuiranoj bazi, i može biti pokrenuto specifičnim ili neuobičajenim transakcijama. Na primer, iznenadni skok u obimima trgovine za konkretnog izdavaoca može predstavljati crvenu zastavicu za potencijalno sumnjivu aktivnost, kao što je prevara povezana sa jeftinim hartijama od vrednosti. Međutim, događaji na tržištu, kao što su saopštenja kompanija, vesti ili glasine o potencijalnim merdžerima ili akvizicijama mogu takođe doprineti neuobičajenim modelima trgovanja; to znači da iznenadni skok u obimu trgovanja možda neće biti sumnjiv nakon dodatnog razmatranja, već da je umesto toga crvena zastavica značila da je vredno taj slučaj dodatno ispitati. Stoga, u sprovođenju delotvornog praćenja transakcija, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da uzme u obzir takve događaje na tržištu.

128. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razmotre prilagođavanje obima i dubine praćenja na osnovu procena rizika svoje institucije, profila rizika klijenata i složenosti proizvoda u ponudi. Na primer, manja vidljivost osnovnih klijenata posrednika može povećati profil rizika samog posrednika. Pojačano praćenje treba da se zahteva za situacije višeg rizika. Adekvatnost sistema praćenja i faktore koji navode pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti da prilagode nivo praćenja treba redovno proveravati kako bi se utvrdilo da li su u skladu sa sveobuhvatnim programom za sprečavanje rizika od PN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti.

129. Praćenje primenom pristupa zasnovanog na proceni rizika omogućava pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti da ustanove interne pragove na osnovu niza faktora, kao što su broj transakcija ili vrednost kako bi se utvrdilo koje aktivnosti treba da budu predmet pregleda. Definisane situacije ili pragove koji se koriste u ovu svrhu treba redovno revidirati kako bi se utvrdila njihova adekvatnost sa ustanovljenim nivoima rizika. Sistem praćenja treba da označi neuobičajena kretanja sredstava ili transakcije za dalju analizu i kritički pregled na blagovremen način da bi se utvrdilo da li su kretanja sredstava ili transakcije sumnjive.

130. Kriterijumi koji se primenjuju da bi se odlučilo o učestalosti i intenzitetu praćenja različitih segmenata klijenata treba da mogu da se spremno objasne. Ukoliko pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti utvrdi različite segmente klijenata za praćenje, to bi trebalo da dokumentuje i iznese jasne kriterijume i parametre koje je koristio za segmentaciju klijenata i za pripisivanje nivoa rizika svakoj od grupa klijenata.

131. U slučajevima kada je upotreba automatizovanih sistema pogodna, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razumeju pravila na osnovu kojih takvi sistemi funkcionišu, potvrde njihov integritet na redovnoj bazi i provere da su identifikovane tipologije rizika od PN/FT primenjive u sektoru hartija od vrednosti uzete u obzir.

132. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da propisno dokumentuju, arhiviraju i obaveste relevantne zaposlene o rezultatima praćenja i podnetim i rešenim upitima.

Prijavljivanje sumnjivih aktivnosti

133. P.20 zahteva od svih finansijskih institucija- uključujući pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti- koje sumnjaju ili imaju osnovano uverenje da sumnjaju, da su sredstva imovina stečena izvršenjem krivičnog dela ili povezana sa finansiranjem terorizma, da svoje sumnje bez odlaganja prijave relevantnoj FOS.

134. Transakcije ili kretanja sredstava koja se smatraju sumnjivim treba bez odlaganja prijaviti FOS, na način koji su propisali nadležni organi. Procesi pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti za proveru sumnji i konačno prijavljivanje FOS treba da oslikavaju ove zahteve. Iako politike i procesi koji navode pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti da formira sumnju mogu biti primenjeni na osnovu osetljivom na rizike, pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da prijavi aktivnost kada je sumnja u PN/FT ustanovljena.

135. U nekim jurisdikcijama se zahteva da se sumnja o zloupotrebi tržišta (v. stavove 24-26 iznad u vezi sa zloupotrebom tržišta) prijavi različitom organu (koji nije FOS ili zajedno sa FOS), generalno regulatoru tržišta. Pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da bude upoznat sa konkretnim obavezama u pogledu prijavljivanja koje propisuje jurisdikcija u kojoj posluje.

UNUTRAŠNJE KONTROLE I USKLAĐENOST

Unutrašnje kontrole i upravljanje

136. Adekvatne unutrašnje kontrole su od ključnog značaja za delotvoran okvir za SPN/FT. Unutrašnje kontrole uključuju adekvatne rukovodeće aranžmane koji jasno dodeljuju odgovornosti za SPN/FT, i kontrole za praćenje integriteta zaposlenih i posrednika, koje se sprovode u skladu sa važećim domaćim zakonskim propisima. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da razmotre nacionalne i sektorske procene rizika i kontrole kako bi potvrdili da su njihove politike i procesi delotvorni za identifikovanje, procenu i praćenje rizika od PN/FT u njihovoj oblasti poslovanja. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da modifikuju svoje unutrašnje kontrole u skladu sa relevantnim izmenama u pogledu njihove veličine, operativne složenosti i izloženosti riziku. Prema tome, pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da vode sisteme koji su adekvatni i delotvorni za upravljanje i ublažavanje rizika sa kojima se suočavaju. Tamo gde su rizici niski,

dovoljni su manje sofisticirani sistemi.

137. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti, koji svoje proizvode i usluge distribuiraju putem posrednika, kao što su berzanski brokeri i platforme fondova, treba da uključe ove mreže u svoje interne procese procene rizika od PN/FT.

138. Uspešno sprovođenje i delotvorna primena pristupa zasnovanog na proceni rizika za SPN/FT takođe zavisi od snažnog liderstva višeg rukovodstva pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, koje vrši kontrolu nad razvojem i sprovođenjem pristupa zasnovanog na proceni rizika širom celokupnog poslovanja.

139. Više rukovodstvo treba da razmotri različite načine da podrži inicijative za SPN/FT, uključujući:

- a) Negovanje kulture usklađenosti i promovisanje usklađenosti kao ključne vrednosti pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti tako što će poslati jasnu poruku da je pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti posvećen da osigura da:
  - se rizicima od PN/FT upravlja pre uspostavljanja ili održavanja poslovnih odnosa ili nudi usluga koje su povezane sa značajnim rizikom od PN/FT; i
  - Poslovni odnos neće biti uspostavljen kada se rizicima od PN/FT ne može upravljati ili kada se takvi rizici ne mogu ublažiti.
- b) Zajedno sa odborom direktora privrednog društva (tamo gde je to primenjivo), uzimajući u obzir uspostavljanje robusnog sistema za upravljanje rizicima i kontrolnih mehanizama koji:
  - Oslikavaju ustanovljenu politiku privrednog društva o rizicima;
  - Sprovođe adekvatne procese interne komunikacije koji su odgovarajući rizicima od PN/FT sa kojima se pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti suočava. Gde je to primenjivo, ovi procesi treba da povezuju odbor direktora, službenika za usklađenost sa zahtevima o SPN/FT, i relevantne odobre (npr. odbor za rizike ili odbor za usklađenost/ etiku), jedinicu za informacione tehnologije i svaku od oblasti poslovanja;
  - Pomognu da se utvrde mere potrebne za ublažavanje identifikovanih rizika od PN/FT i obima rezidualnog rizika koji je pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti spreman da preuzme; i
  - Opredelje adekvatne resurse funkciji za SPN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti.

140. Više rukovodstvo ne treba samo da bude upoznato sa rizicima od PN/FT kojima je izložen pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti, već takođe i da razume kako kontrolni okvir za SPN/FT funkcioniše u cilju ublažavanja tih rizika. U tom smislu, više rukovodstvo treba da:

- a) Razume regulatorne i nadzorne zahteve u mestu poslovanja pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti;
- b) Dobija dovoljne, redovne i objektivne informacije kako bi steklo tačnu sliku o rizicima od PN/FT kojima je pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti izložen kroz svoje aktivnosti i individualne poslovne odnose;
- c) Dobija dovoljno objektivnih informacija da razume da li su kontrole pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti delotvorne;

- d) Dobija ažurirane informacije o aktivnostima vlade za sprovođenje zahteva i druga obaveštenja u vezi sa obavezama pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti u pogledu SPN/FT i rizika od PN/FT; i
- e) Osigurava da postoje procesi za blagovremeno donošenje važnih odluka koje direktno utiču na sposobnost pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti da upravlja i kontroliše rizike;

141. Dovoljan broj viših rukovodilaca u okviru pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da ima odgovornost da osigura delotvornost kontrola za SPN/FT. Ovim se ističe značaj upravljanja rizicima od PN/FT i usklađenosti sa zahtevima, kao i upoznavanja višeg rukovodstva sa pitanjima koja se tiču PN/FT. To obuhvata i imenovanje kvalifikovanog službenika za usklađenost na nivou višeg rukovodstva²⁹. Vodeći službenik za SPN/FT na nivou grupacije treba da poseduje neophodnu nezavisnost, autoritet, visok rang, resurse i stručnost za delotvorno vršenje ovih funkcija, uključujući i pristup svim relevantnim internim informacijama (uključujući u različitim domenima poslovanja, i u poslovnim jedinicama i zavisnim društvima u inostranstvu).

142. P.18 zahteva od finansijskih institucija da poseduju funkciju nezavisne revizije za proveru delotvornosti sopstvenog programa, politika i procesa za SPN/FT i kvaliteta upravljanja rizicima u svim domenima poslovanja, organizacionim jedinicama, poslovnim jedinicama i zavisnim društvima, kako u zemlji tako i u inostranstvu. Ova vrsta nezavisne provere omogućava višem rukovodstvu da potvrdi razvoj i funkcionisanje procene rizika i procesa rukovođenja i unutrašnjih kontrola, kako bi se osiguralo da usvojene mere oslikavaju profil rizika pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Nezavisnu proveru i izveštavanje treba da sprovede, na primer, odeljenje interne revizije, eksterni revizori, specijalizovani konsultanti ili druga stručna lica koja nisu uključena u koncipiranje, sprovođenje ili funkcionisanje programa usklađenosti sa zahtevima za SPN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Provera treba da se zasniva na riziku; da procenjuje adekvatnost politike i programa za SPN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i kvalitet upravljanja rizikom u njegovom poslovanju, poslovnim jedinicama i zavisnim društvima; i da obuhvata sve aktivnosti.

143. Obe funkcije, i funkcija usklađenosti i funkcija revizije svoju procenu treba da baziraju na svim informacijama relevantnim za njihov posao uključujući, gde je to relevantno i odgovarajuće, informacije pribavljene na poverljiv način putem relevantnih internih mehanizama ili posebnih linija za uzbunjivače. Drugi izvori informacija mogu uključivati stope završetka obuka, proces usklađenosti ili neuspeh kontrola ili analizu pitanja dobijenih od zaposlenih.

Kontrole u pogledu usklađenosti

144. Interno kontrolno okruženje pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da bude koncipirano tako da ostvaruje visoke standarde integriteta, stručnosti i usklađenosti zaposlenih sa relevantnim politikama i procedurama.

145. Priroda i obim kontrola za SPN/FT će zavisiti od većeg broja faktora, uključujući prirodu, obim i složenost poslovanja pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. To obuhvata raznolikost poslovnih aktivnosti, geografsku lokaciju, bazu klijenata, proizvode i profil aktivnosti i stepen rizika povezan sa svakom oblašću poslovanja (npr. obim u kom pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti direktno

²⁹ Napomena s tumačenjima uz P.18.

posluje sa klijentima ili preko posrednika, trećih lica, ili u okruženju koje ne uključuje lični kontakt bez odgovarajućih mera za ublažavanje rizika).

146. Okvir funkcije za usklađenost sa zahtevima za SPN/FT i interne kontrole treba da:

- a) Da prioritet operacijama pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti (proizvodi, usluge, klijenti i geografske lokacije) koje su ranjivije na zloupotrebu.
- b) Obezbedi redovan pregled procesa procene rizika i rukovođenja, uzimajući u obzir okruženje u kom pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti posluje i aktivnosti na lokacijama na kojima posluje.
- c) Obezbedi funkciju za usklađenost sa zahtevima za SPN/FT i program pregleda koji obuhvata testiranje ključnih komponenti.
- d) Potvrdi postojanje adekvatne procene rizika i kontrola pre uključivanja novih proizvoda ili usluga u ponudu.
- e) Redovno obaveštava više rukovodstvo o inicijativama za usklađenost, identifikovanim nedostacima u pogledu usklađenosti, preduzetim korektivnim merama i podnetim izveštajima o sumnjivim aktivnostima.
- f) Obezbedi kontinuitet programa uprkos promenama u sastavu ili strukturi rukovodstva ili zaposlenih.
- g) Usmeri pažnju na usklađenost sa važećim regulatornim zahtevima u vezi sa vođenjem evidencija i izveštavanjem o usklađenosti sa zahtevima za SPN/FT i blagovremen odgovor na izmene propisa.
- h) Obezbedi adekvatne kontrole za klijente, transakcije i proizvode višeg rizika, kako je to potrebno, kao što su ograničenja transakcija ili odobrenja rukovodstva.
- i) Obezbedi adekvatno upravljanje i nadzor nad svojim posrednicima, uključujući inicijalne radnje i mere PPS nad posrednikom, nadzor nad obukom za SPN/FT i kontinuirano praćenje zasnovano na proceni rizika.
- j) Obezbedi adekvatan nadzor nad zaposlenima koji izvršavaju transakcije, pišu izveštaje, odobravaju izuzeća, prate sumnjive aktivnosti ili su uključeni u bilo koju drugu aktivnost koja čini deo programa za SPN/FT firme.
- k) Uključi usklađenost sa zahtevima za SPN/FT u opise poslova i vrednovanje radnog učinka odgovarajućih zaposlenih.
- l) Osigura da radni učinak zaposlenih ili firme nije pokretač za preuzimanje nesrazmernih rizika od PN/FT.
- m) Obezbedi odgovarajuću početnu i naknadnu obuku svim relevantnim zaposlenima.
- n) Obezbedi početnu i naknadne obuke za posrednike, kako je primenjivo, u odgovarajućim intervalima.

Provera i selekcija zaposlenih

147. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti treba da sprovedu provere istorijata svojih zaposlenih u okviru procesa selekcije kako bi sami bili zadovoljni da kadrovi koje zapošljavaju poseduju integritet, adekvatne veštine i da poseduju znanje i stručnost neophodne za izvršavanje svoje funkcije, posebno u slučajevima kada su zaposleni odgovorni za sprovođenje kontrola u pogledu SPN/FT, bilo u okviru funkcija za proveru usklađenosti ili u direktnom kontaktu sa klijentima.

148. Nivo procedura za proveru zaposlenih treba da oslikava rizike od PN/FT kojima su pojedinačni zaposleni izloženi, i da nisu usmerene isključivo na uloge višeg rukovodstva. Treba preduzeti korake za upravljanje potencijalnim sukobima interesa zaposlenih sa odgovornostima u pogledu SPN/FT.

Obuka i podizanje svesti

149. Delotvorna primena politika i procedura za SPN/FT zavisi od razumevanja koje zaposleni pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti poseduju o relevantnim zahtevima i pratećim procesima koje treba da poštuju kao i o rizicima za čije ublažavanje su ti procesi osmišljeni. Ova obuka je koncipirana za ublažavanje potencijalnih rizika od PN/FT od strane, ali i posredstvom, pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Zaposleni treba da prođu obuku za SPN/FT, koja treba da bude:

- a) Relevantna za rizike od PN/FT sa kojima se pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti suočava i njegovim poslovnim aktivnostima, ažurna sa najnovijim zakonskim i regulatornim obavezama i internim kontrolama;
- b) Obavezna za sve adekvatne zaposlene, uključujući i više rukovodstvo;
- c) Prilagođena, gde to primenjivo, konkretnim domenima poslovanja u okviru pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, i da zaposlenima pruža odgovarajuće razumevanje o specijalizovanim rizicima od PN/FT sa kojima će se verovatno susretati i njihovim obavezama u vezi sa tim rizicima. Ovo može biti od posebnog značaja za zaposlene odgovorne za identifikovanje prevare i zloupotrebe tržišta koji se mogu prijaviti kao sumnjiva transakcija;
- d) Delotvorna, što se meri, na primer, time što se od zaposlenih traži da polože ispite u okviru obuke ili putem praćenja nivoa usklađenosti kontrola za SPN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i primene odgovarajućih mera u slučajevima kada zaposleni nisu bili u mogućnosti da demonstriraju očekivani nivo znanja;
- e) Redovna, relevantna, ali ne i jednokratna praksa pri zapošljavanju zaposlenih, u skladu sa Napomenom s tumačenjima uz P.18; i
- f) Nadopunjena informacijama i ažuriranjima o SPN/FT koji se distribuiraju relevantnim zaposlenima, kako je odgovarajuće.

150. Sve u svemu, obuka o SPN/FT treba takođe da ima za cilj da izgradi kulturu u kojoj je usklađenost integrisana u aktivnosti i odluke zaposlenih. Obuku takođe može realizovati treće lice, ali pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti ostaje konačno odgovoran za kvalitet obuke.

ODELJAK III – SMERNICE ZA NADZORNE ORGANE

151. Pristup zasnovan na proceni rizika za SPN/FT ima za cilj razvoj preventivnih mera i mera za ublažavanje koje su srazmerne identifikovanim rizicima od PN/FT. Kada je reč o nadzoru, to se odnosi na način na koji nadzorni organi raspodeljuju svoja sredstva i sprovode poslove nadzora kako bi pružaoocima usluga na tržištu hartija od vrednosti olakšali primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika.

PRISTUP NADZORU ZASNOVAN NA RIZIKU

152. P.26 od država zahteva da podvrgnu pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti regulaciji i nadzoru po pitanju SPN/FT. Napomena s tumačenjima uz P.26 od nadzornih organa zahteva da resurse za nadzor opredele za oblasti višeg rizika od PN/FT, na osnovu razumevanja nadzornih organa o rizicima od PN/FT u svojoj državi, kao i da imaju neposredan i posredan pristup svim informacijama relevantnim za utvrđivanje profila rizika pružaoaca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Za nadzorne institucije koje podležu primeni ključnih načela postoje viši standardi nadzora.

Prozor 2. Preporuka 26: Uređenje rada i nadzor nad radom finansijskih institucija

[.....] Za finansijske institucije koje podležu primeni Ključnih načela, regulatorne i nadzorne mere koje se primenjuju u prudencione svrhe, i koje su takođe relevantne za pranje novca i finansiranje terorizma, treba da se na sličan način primenjuju i u svrhu SPN/FT. To treba da obuhvati konsolidovani nadzor nad grupacijom u svrhe SPN/FT.

Druge finansijske institucije (za posrednike) treba da budu licencirane ili registrovane i adekvatno regulisane, i da podležu nadzoru ili praćenju u svrhu SPN/FT, imajući u vidu rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma u tom sektoru. [.....]

Dodatni izvori informacija

- Zajedničke smernice o karakteristikama pristupa nadzoru zasnovanom na proceni rizika u pogledu pranja novca i finansiranja terorizma, i koraci koje treba preduzeti pri sprovođenju nadzora na osnovni osetljivoj na rizika- The Risk-Based Supervision Guidelines koje su objavile European Supervisory Authorities (april 2017).
- Načela za identifikaciju klijenta i stvarnog vlasništva za industriju hartija od vrednosti, koja je izdao IOSCO (maj 2004).
- Smernice za SPN za kolektivne investicione programe, koje je izdao IOSCO (oktobar 2005).

Razumevanje rizika od PN/FT

153. Nadzorni organi treba da razumeju rizike od PN/FT kojima je sektor hartija od vrednosti izložen³⁰, i rizike od PN/FT povezane sa pružaoocima usluga na tržištu hartija od vrednosti, i na nivou pojedinačne firme i na nivou finansijske grupacije, kao i na nivou različitih podsektora hartija od vrednosti u kojima posluju. Nadzorni organi treba da koriste najrazličitije izvore za identifikovanje i procenu rizika od PN/FT,

³⁰ Prema IOSCO Ključnom načelu (ICP) 6.

uključujući i informacije sa berzi i od samoregulatornih tela.

154. U pogledu sektorskih rizika, oni će najverovatnije obuhvatati, ali nisu ograničeni na, nacionalne i sektorske procene rizika u jurisdikciji, domaće ili međunarodne tipologije i stručnost nadzornih organa, kao i povratne informacije od FOS.

155. Za pojedinačne pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti, nadzorni organi treba da uzmu u obzir nivo inherentnog rizika za tog pružaoца usluga kao i prirodu i složenost njegovih proizvoda i usluga, veličinu i poslovni model, aranžmane za korporativno upravljanje, finansijske i računovodstvene informacije, kanale isporuke, profile klijenata, geografsku lokaciju i države u kojima posluje. Nadzorni organi takođe treba da izvrše proveru postojećih kontrola, uključujući kvalitet politike za upravljanje rizicima, delotvornost internih kontrolnih funkcija, istorijat usklađenosti pružaoца usluga na tržištu hartija od vrednosti sa propisima, istorijat podnošenja IST (uključujući kvalitet, vremenski trenutak i obim podnesenih IST) i druge otvorene izvore informacija.

156. Neke od ovih informacija trebalo bi da mogu da se pribave od subjekata koji su predmet nadzora (npr. o veličini, poslovnom modelu, lokaciji i prirodi poslovanja). Neke od ovih informacija takođe se mogu pribaviti kroz prudencioni nadzor ili redovnu nadzornu kontrolu nad sektorom. Ostale informacije, koje mogu biti od značaja u kontekstu SPN/FT, uključuju stručnost i pogodnost višeg rukovodstva i adekvatnost funkcije za kontrolu usklađenosti³¹. U nekim jurisdikcijama, to može uključivati razmenu informacija i saradnju između prudencionih i nadzornih organa u domenu SPN/FT ili između različitih nadzornih organa u oblasti SPN/FT, posebno kada odgovornost dele dve ili više zasebnih službi.

157. Informacije od drugih zainteresovanih strana pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, kao što su drugi nadzorni organi, tela u industriji, FOS i organi za sprovođenje zakona takođe mogu biti od koristi pri utvrđivanju obima u kom je pružalac usluga na tržištu hartija od vrednosti sposoban da delotvorno upravlja rizicima od PN/FT kojima je izložen.

158. Nadzorni organi i drugi nadležni organi treba da periodično vrše pregled svojih procena kako profila rizika sektora tako i pružaoца usluga na tržištu hartija od vrednosti, i kada dođe do promene u okolnostima pružaoца usluga ili se pojave nove pretnje ili ranjivosti. Ovo bi moglo da obuhvati, na primer, nove proizvode i kanale isporuke koji predstavljaju pretnje od PN/FT, ili nedostatak lokalnih propisa za upravljanje ovakvim rizicima u dovoljnoj meri.

Ublažavanje rizika od PN/FT

159. Preporuke FATF zahtevaju od nadzornih organa da opredeljuju više resursa za nadzor u oblastima višeg rizika od PN/FT. To znači da nadzorni organi treba da utvrde učestalost i intenzitet periodičnih procena na osnovu nivoa rizika od PN/FT kojima su sektor i individualni pružaoци usluga na tržištu hartija od vrednosti izloženi. To takođe podrazumeva da tamo gde nije izvodljivo sprovesti detaljan nadzor nad svim pružaoциma usluga na tržištu hartija od vrednosti za svrhe SPN/FT, nadzorni organi treba da daju prioritet onim oblastima koje predstavljaju veći rizik, bilo da je reč o individualnim pružaoциma usluga na tržištu hartija od vrednosti ili o pružaoциma usluga na tržištu hartija od vrednosti koji posluju u određenom sektoru.

³¹ Kako je navedeno u ICP 3.

160. Primeri načina na koje nadzorni organi mogu da prilagode svoj pristup uključuju:

- a) **Sprovođenje dodatnih pojačanih provera, kako je odgovarajuće, u okviru funkcije autorizacije:** nadzorni organi mogu da prilagode nivo informacija koje zahtevaju da bi sprečili kriminalce ili njihove saradnike da poseduju značajan ili kontrolni udeo u pružaocu usluga na tržištu hartija od vrednosti. U slučajevima kada se rizik od PN/FT povezan sa podnosiocem zahteva smatra niskim (npr. usled vlasničke strukture, prirode poslovanja ili uloge u transakciji hartijama od vrednosti), povezane prilike za PN/FT takođe mogu biti ograničene i stoga nadzorni organi mogu odlučiti da odobre zahteve na osnovu pregleda relevantne dokumentacije. U slučajevima kada se rizik od PN/FT smatra visokim, nadzorni organi mogu zatražiti dodatne informacije i definisati sveobuhvatniji proces, uključujući intervju licem u lice, provere postojanja krivičnog dosijea i istorijata, uspostavljanje veza sa drugim organima, itd.
- b) **Prilagođavanje vrste nadzora za SPN/FT:** nadzorni organi treba da imaju i neposredan i posredan pristup svim relevantnim informacijama u pogledu rizika i usklađenosti. U obimu u kom to dozvoljava njihov režim, nadzorni organi mogu takođe utvrditi kombinaciju posrednog i neposrednog nadzora. Samo posredni nadzor možda ne bi bio odgovarajući i situacijama višeg rizika.
- c) **Prilagođavanje učestalosti i prirode kontinuiranog nadzora za SPN/FT:** nadzorni organi treba da prilagode učestalost nadzora za SPN/FT prema identifikovanim rizicima. Oni treba da iskombinuju periodične preglede i ad hoc nadzor za SPN/FT kako se budu sticali nova saznanja (npr. na osnovu informacija dobijenih od organa za sprovođenje zakona ili uzbunjivača). Opšti nalazi nadzora o tematskim oblastima (npr. fokusirani pregled određenih proizvoda ili usluga ili vrste pružalaca usluga ili klijenata, ili posebne oblasti interesovanja kao što su stvarno vlasništvo, distributivni kanali, itd. koje koriste pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti) takođe mogu biti ulazne informacije za donošenje ovakvih odluka o nadzoru.
- d) **Prilagođavanje intenziteta nadzora za SPN/FT:** nadzorni organi treba da utvrde obim ili nivo nadzora u skladu sa identifikovanim rizicima kako bi procenili adekvatnost politika i procedura pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Primeri intenzivnijeg nadzora mogli bi da obuhvate detaljni pregled sprovođenja i adekvatnosti procene rizika pružaoca usluga, dosijee o PPS i izveštavanju, politike i procese za vođenje evidencija i internu reviziju. To takođe može obuhvatati intervju sa operativnim kadrovima, višim rukovodstvom i odborom direktora i procenu o SPN/FT u određenim domenima poslovanja.

161. Nadzorni organi treba da koriste svoje nalaze za pregled i ažuriranje svojih procena rizika od PN/FT i, gde je to neophodno, razmotre da li su njihov pristup nadzoru za SPN/FT i okvir i dalje adekvatni. Gde god je to pogodno, o ovim nalazima bi takođe trebalo obavestiti pružaoca usluga kako bi im se omogućilo da unaprede sopstveni pristup zasnovan na proceni rizika.

162. U skladu sa P.26 i primenom Ključnih načela relevantnih za SPN/FT³² Međunarodne organizacije komisija za hartije od vrednosti (IOSCO), nadzorni organi u sektoru hartija od vrednosti treba da razmotre rezultate drugih prudencionihi ili finansijskih nadzornih organa u okviru svojih aktivnosti nadzora u svrhu SPN/FT. Slično tome, trebalo bi da širi prudencioni nalazi koji su osnov za celokupne nadzorne

³² IOSCO Načela 24, 28, 29 i 31; i Odgovornosti A, B, C i D.

strategije pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, budu bazirani na informacijama i da su adekvatno povezani sa nalazima programa nadzora za SPN/FT.

163. P.27 i P.35 FATF zahtevaju od nadzornih organa da imaju ovlašćenje da izreknu adekvatne sankcije pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti i posrednicima kada se ne pridržavaju zahtevima za SPN/FT. Nadzorni organi treba da koriste srazmerne radnje, uključujući i niz nadzornih intervencija; sanacionih/korektivnih mera da osiguraju propisnu i blagovremenu korekciju identifikovanih nedostataka i kaznene sankcije za još ozbiljnije nepridržavanje, uzimajući u obzir da identifikovane slabosti mogu imati šire posledice. Uopšteno, sistemski pad ili značajno nefunkcionisanje kontrola će za posledicu imati ozbiljniji odgovor u pogledu nadzora.

Nadzor nad pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti u pogledu SPN/FT u prekograničnom kontekstu

164. Za prekogranični nadzor, nadzorni organi u domaćoj nadležnosti treba da imaju pristup informacijama o klijentu, računu i transakciji koje vodi finansijska institucija u državi domaćinu, u meri u kojoj to dozvoljavaju pravni okviri obe jurisdikcije. To bi trebalo da uključuje i IST i informacije o IST, kada je to neophodno za procenu usklađenosti sa obavezama u pogledu SPN/FT i robusnosti procedura za upravljanje rizicima. Dok nadzorni organi u državi domaćinu procenjuju usklađenost sa lokalnim zakonima i obavezama, domaći nadzorni organi imaju mogućnost da izvrše procenu usklađenosti sa politikama i procedurama za SPN/FT na nivou grupacije.

165. Nedostatak takvog pristupa sprečava sposobnost domaćeg nadzornog organa da delotvorno proceni usklađenost na nivou grupacije, čime se utiče na delotvornu primenu Preporuka FATF. Ukoliko se pokaže da su razlozi za odbijanje pristupa nepremostivi i ne postoje zadovoljavajući alternativni aranžmani, domaći nadzorni organi treba da obaveste nadzorni organ u državi domaćinu da finansijska institucija možda treba da bude predmet dodatnih mera nadzora. To bi moglo za posledicu da ima pojačane mere nadzora nad grupacijom uključujući, kako je odgovarajuće, zahtev matičnoj grupaciji da zatvori poslovanje u državi domaćinu.

166. Pri usvajanju pristupa nadzoru zasnovanog na riziku, države i nadležni organi treba da razmotre da subjekte koji su predmet nadzora a koji imaju slične zajedničke karakteristike i profile rizika svrstaju u grupe u svrhu nadzora. Primeri karakteristika i profila rizika mogu obuhvatati veličinu poslovanja, vrste klijenata kojima se pružaju usluge, geografske oblasti aktivnosti i kanale isporuke. Uspostavljanje takvih grupa moglo bi da omogući nadležnim organima da steknu sveobuhvatnu sliku o sektoru hartija od vrednosti, nasuprot pristupu kada nadzorni organi svoju pažnju usmeravaju na pojedinačne rizike koje postavljaju pojedinačni pružaoci usluga u sektoru hartija od vrednosti ili posrednik. Ukoliko dođe do izmene profila rizika pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti ili posrednika, nadzorni organ može ponovo da oceni svoj pristup vršenju nadzora, što može uključivati isključivanje datog pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti ili posrednika iz grupe.

NADZOR NAD PRIMENOM PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA

Opšti pristup

167. Nadzorni organi treba da podstiču i prate usvajanje pristupa zasnovanog na proceni rizika u skladu sa Preporukama FATF od strane pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, i ocene da li taj pristup odgovara rizicima u odnosu na poslovne modele, veličinu poslovanja i poslovna okruženja predmetnog pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti.

168. Nadzorni organi treba da imaju na umu da u skladu sa pristupom zasnovanim na proceni rizika, posebno u sektoru hartija od vrednosti, uzevši u obzir veličinu, obim poslovanja, poslovne modele i domaće regulatorno okruženje, mogu postojati validni razlozi za postojanje razlika u kontrolama pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Stoga, ne postoji jedinstveni pristup koji svima odgovara; srazmernost je važan element koji treba uzeti u obzir. Pri ocenjivanju adekvatnosti njihovog pristupa zasnovanog na proceni rizika, nadzorni organi treba da razmotre meritorne osnove za ove razlike.

169. Sektor hartija od vrednosti je međusobno povezan sa ostatkom finansijskog sistema, posebno sa bankarskim sistemom. Nadzorni organi treba da steknu dobro razumevanje o efektu takvih međusobnih veza na rizik od PN/FT pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti, i izvrše neophodne izmene tamo gde je to potrebno, u pristupu zasnovanom na proceni rizika koji se koristi za nadzor.

170. Zadatak vršenja nadzora nad primenom pristupa zasnovanog na proceni rizika je izazovan. Da bi bio delotvoran, u nastavku su navedeni neki od preduslova koji treba da budu zadovoljeni:

- **Adekvatno razumevanje rizika od PN/FT u sektoru, podsektoru i pojedinačnim privrednim društvima.** Nadzorni organi treba da usvoje mere za sticanje i održavanje ažurnog znanja o rizicima od PN/FT sa kojima se industrija suočava. Treba da poseduju dovoljno razumevanja o domenima poslovanja nižeg i višeg rizika. Ovo razumevanje treba da pomogne nadzornim organima da formiraju osnovan zaključak o srazmernosti i adekvatnosti kontrola za SPN/FT.
- **Adekvatni resursi i setovi veština.** Nadzorni organi treba da poseduju adekvatne finansijske, ljudske i tehničke resurse da bi propisno vršili nadzor zasnovan na proceni rizika. Pri ocenjivanju adekvatnosti resursa, treba razmotriti veličinu i složenost sektora i nivo rizika od PN/FT sa kojima se sektor suočava.
- **Snazan fokus nadzornih organa na delotvornu primenu kontrola od strane pružalaca usluga na tržištu hartija od vrednosti.** Osnovna usklađenost sa relevantnim zakonima i propisima je neophodna, ali nije dovoljna. Za delotvorno sprovođenje pristupa zasnovanog na proceni rizika, nadzorni organi takođe treba da usmere pažnju na procenu kvaliteta kontrola pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti i delotvornost njihovog sprovođenja u cilju ublažavanja rizika od PN/FT. Nadzorni organi treba jasno da artikulišu i komuniciraju svoja očekivanja, uključujući i neophodne korektivne mere u slučaju nedostataka u kontrolama pružaoca usluga.

171. Primeri nadzornih praksi usvojenih u određenim državama u svrhu sprovođenja pristupa zasnovanog na proceni rizika u sektoru hartija od vrednosti navedeni su u Aneksu A.

Obuka

172. Obuka je važna za zaposlene u nadzornom organu kako bi mogli da razumeju sektor hartija od vrednosti i različite poslovne modele koji postoje. Nadzorni organi bi posebno trebalo da osiguraju da su njihovi zaposleni obučeni da procene kvalitet procena rizika od PN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti, i adekvatnost, srazmernost, delotvornost i efikasnost politika, procedura i unutrašnjih kontrola pružaoca usluga u svetlu procene rizika.

173. Obuka treba da omogući zaposlenima u nadzornim organima da izvrše procenu i formiraju osnovane zaključke o kvalitetu procene rizika i delotvornosti kontrola za SPN/FT pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti. Takođe bi trebalo da ima za cilj postizanje doslednosti u pristupu nadzoru na nacionalnom nivou u slučaju postojanja više nadležnih nadzornih organa ili kada je pristup nadzoru na nacionalnom nivou decentralizovan ili fragmentisan.

174. Uzimajući u obzir različitost i složenost u okviru sektora hartija od vrednosti (npr. usled pojave novih poslovnih modela i tehnologija), nadzorni organi treba da sprovedu kontinuirane programe obuke za supervizore, kako bi mogli da razviju i održavaju nivo sopstvene stručnosti. Program obuke treba da obuhvati sledeće teme:

- a) Opšta pitanja u pogledu SPN/FT;
- b) Poslovni modeli za razne podsegmente sektora hartija od vrednosti (npr. brokeri- dileri, menadžeri fondova) i povezani rizici od PN/FT;
- c) Interakcija između različitih podsegmentata sektora hartija od vrednosti, i sa drugim delovima finansijskog sistema (npr. bankarskim sistemom), kao i uticaj na obim i prirodu rizika od PN/FT;
- d) Delovanja međunarodnih regulatornih organa, kao što su ekonomske sankcije;
- e) Mehanizmi saradnje među nadzornim organima na nacionalnom i međunarodnom nivou; i
- f) Ostala povezana pitanja (npr. sprovođenje zajedničkih standarda izveštavanja, povećanje transparentnosti stvarnog vlasništva, i efekat tehnoloških razvoja u finansijskom sektoru na rizike od PN/FT).

Smernice i povratne informacije

175. Nadzorni organi treba da komuniciraju svoja očekivanja u vezi sa poštovanjem zakonskih i regulatornih obaveza od strane finansijskih institucija. To se može uraditi kroz konsultativni proces nakon uključivanja relevantnih zainteresovanih strana. Ove smernice mogu biti deo opštih zahteva zasnovanih na željenim ishodima, pravilima koja se zasnivaju na rizicima, i informacijama o tome kako nadzorni organi tumače relevantno zakonodavstvo i propise, ili detaljnije smernice o tome kako se određene kontrole za SPN/FT primenjuju na najbolji način. Smernice koje se izdaju pružiocima usluga na tržištu hartija od vrednosti takođe treba da razrađuju rizike od PN/FT u okviru njihovog sektora i da navode indikatore o PN/FT (u pogledu transakcija i ponašanja) kako bi im se pomoglo da identifikuju sumnjive transakcije.

176. U slučajevima kada su smernice nadzornih organa opšte prirode i zasnovane na načelima, mogu se nadopuniti dodatnim smernicama koje pišu predstavnici same industrije a koje se mogu baviti operativnim pitanjima, i samim tim su detaljnije sa više objašnjenja. Pružaoci usluga na tržištu hartija od vrednosti međutim treba da imaju na umu da smernice privatnog sektora koje uzimaju u razmatranje treba da budu u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i sa smernicama koje izdaju nadležni

organi, kao i sa međunarodnim standardima.

177. Nadzorni organi treba da komuniciraju sa drugim relevantnim domaćim regulatornim i nadzornim organima kako bi osigurali koherentno tumačenje zakonskih obaveza i sveli neujednačenosti na najmanju moguću meru. To je posebno važno kada je za nadzor odgovorno više od jednog nadzornog organa (npr. kada prudencioni supervizor i supervizori za SPN/FT pripadaju različitim službama ili različitim organizacionim jedinicama u okviru iste službe). Veći broj smernica ne treba da stvori prostor za regulatornu arbitražu, rupe u pravilima ili nepotrebnu konfuziju među pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti. Kada god je to moguće, relevantni regulatorni i nadzorni organi treba da razmotre izradu zajedničkih smernica.

178. U meri u kojoj je to moguće, nadzorni organi i FOS treba da pruže blagovremene povratne informacije pružaocima usluga na tržištu hartija od vrednosti o delotvornosti njihovih sistema za praćenje/ izveštavanje, o kvalitetu podnesenih IST i kontrolama za SPN/FT uopšteno. Dobro definisan i institucionalizovan mehanizam za pružanje povratnih informacija može da unapredi delotvornost sistema praćenja i nadzora u cilju registrovanja što većeg mogućeg broja sumnjivih transakcija, istovremeno izbegavajući pojavu prevelikog broja potvrđenih grešaka. Takođe bi trebalo razmotriti izradu smernica o potencijalnim indikatorima rizika u sektoru hartija od vrednosti, u konsultacijama sa predstavnicima industrije.

ANEKS A. PRIMERI NADZORNIH PRAKSI DRŽAVA U PRIMENI PRISTUPA ZASNOVANOG NA PROCENI RIZIKA U SEKTORU HARTIJA OD VREDNOSTI

Kanada

179. Kao nadzorni organ za SPN/FT u Kanadi, FINTRAC izdaje radne sveske specifično za ovu industriju kojima se sektorima obveznicima pomaže da koncipiraju pristup zasnovan na proceni rizika koji je prilagođen njihovom poslovanju, uključujući i za hartije od vrednosti: <http://www.fintrac-canafe.gc.ca/guidance-directives/compliance-conformite/rba/rba-sec-eng.asp>.

Gernzi

180. Gernzi je međunarodni finansijski sektor sa značajnim sektorom kolektivnih investicionih fondova. Postoji preko 800 fondova osnovanih u Gernziju kojima je Komisija izdala dozvolu za rad ili ih registrovala, a Komisija je regulatorni organ nadležan za SPN/FT, nadzor nad ponašanjem i prudencioni nadzor sektora finansijskih usluga u Gernziju.

181. Prudencioni nadzor i nadzor nad ponašanjem sprovode nadzorni odseci specijalizovani za specifične sektore, pri čemu postoji i nadzorni odsek odgovoran za vršenje nadzora zasnovanog na proceni rizika u pogledu SPN/FT širom industrije u celini. Nadzorni odsek za SPN/FT blisko saraduje sa relevantnim nadzornim odsecima. Ova saradnja obuhvata razmenu prudencionih pitanja, pitanja u vezi sa ponašanjem i SPN/FT zbog preklapajućih implikacija koje dato pitanje može imati za oba nadzorna tima, kao i sprovođenje zajedničkih neposrednih kontrola u cilju optimizacije resursa.

182. Odsek za nadzor za SPN/FT takođe sprovodi sopstvene posredne kontrole u zavisnosti od profila rizika od PN/FT firme, koji se procenjuje na godišnjem nivou korišćenjem poslovnih i podataka o usklađenosti dobijenih od same firme, zajedno sa informacijama iz otvorenih izvora i poverljivim informacijama koje obezbeđuje Komisija, kao što su informacije od FOS u Gernziju. Svaki fond u Gernziju mora da imenuje kompaniju za administriranje fondom koja je odgovorna za ispunjavanje obaveza firme u pogledu SPN/FT, a posebno za sprovođenje inicijalnih i kontinuiranih radnji i mera poznavanja i praćenja stranke nad investitorima u fondu. Pet od ovih firmi koje vrše administraciju administrira približno polovinu aktive kojom upravljaju fondovi u sektoru. Ovi administratori podležu primeni strukturiranih nadzornih aranžmana, uključujući i neposredne kontrole najmanje svake tri do četiri godine, u skladu sa modelom nadzora zasnovanim na proceni rizika Komisije.

183. Manje firme za administraciju su predmet manje učestalih strukturiranih nadzornih aranžmana, Komisija primenjuje tematske preglede za procenu ključnih pitanja na nivou firme i sektora. Na primer, odseci za nadzor nad prudencionim i pitanjima koja se tiču SPN/FT realizovali su zajednički tematski nadzorni pregled nad ovim podsektorom u cilju analize i procene delotvornosti upravljanja, rizika i okvira za usklađenost u okviru ovih firmi za administraciju za upravljanje i prudencionim i rizicima od PN/FT. Iako su pojedinačni nalazi diskutovani sa relevantnom firmom, anonimizirani nalazi zajedno sa primerima dobre i loše prakse su objavljivani u izveštaju o tematskom pregledu kako bi se celoj industriji pomoglo u razvoju delotvornih kontrola za SPN/FT. Komisija prati eksterno korišćenje svog veb-sajta i zabeležila je 801 pregled izveštaja na internetu u prve dve nedelje nakon njegovog objavljivanja. Tematski pristup je takođe Komisiji pružio informacije o tome kako se industrija koristi njene prezentacije.

184. Odsek za nadzor nad SPN/FT je takođe sproveo i tematski pregled o realizaciji obuka na temu SPN/FT u industriji.

Irska

Nadzor nad sektorom fondova u pogledu SPN/FT Centralne banke Irske

185. Centralna banka Irske (Centralna banka) je izdala dozvolu za rad približno 7.000 fondova. Svaki fond je u obavezi sa imenuje Pružaoca usluga fondu (FSP) koji je dobio dozvolu za rad u Irskoj za administriranje fonda. FSP je često kontakt tačka u odnosima sa klijentima između investitora i fonda. U imenovanju Pružaoca usluga fondu, fond obično stupa u kontakt sa FSP za pružanje određenih usluga u pogledu SPN/FT fondu; međutim, to ne razrešava sam fond njegovih obaveza.

186. U cilju korišćenja resursa za nadzor na najdelotvorniji način i uvećanja obuhvata nadzora koliko je to moguće, strategija nadzora u pogledu SPN/FT Centralne banke podrazumeva nadzor nad fondovima kroz angažovanje Pružaoca usluga fondovima (FSP) za vršenje nadzora. Pet FSP pokrivaju skoro 85% ukupnog iznosa aktive fondova sa dozvolom za rad u Irskoj. Iako minimalni model za vršenje nadzora u SPN/FT Centralne banke predviđa neposredne kontrole FSP najmanje jednom svakih pet godina, ovih pet FSP su predmet neposredne kontrole najmanje jednom svake tri godine. Pored toga, ovih pet FSP su takođe predmet sastanka na kome se razgovara o pitanjima u vezi sa SPN/FT a koji se održava jednom svake dve godine, i u obavezi su da popune onlajn upitnik za SPN/FT najmanje jednom svake dve godine. Ova strategija nadzora omogućava Centralnoj banci da vrši redovne procene kontrolnog okvira za SPN/FT i fondova i Pružalaca usluga fondovima (FSP), kroz testiranje uzoraka, intervjue i pregled politika i procedura. Centralna banka takođe ima posebnog menadžera za upravljanje odnosima sa industrijom fondova, kako bi brzo i delotvorno rešavala bilo kakva pitanja koja se povremeno mogu javiti.

187. Angažmane Centralne banke za vršenje nadzora nadopunjuju saopštenja i program podrške za SPN/FT za sektor fondova. To obuhvata prezentacije Centralne banke na većem broju događaja koje industrija organizuje svake godine, kao i objavljivanje biltena i izveštaja u kojima su zbirno i anonimno predstavljeni nalazi ustanovljeni u okviru aranžmana za nadzor Centralne banke. U ovim publikacijama su takođe navedena očekivanja Centralne banke u pogledu usklađenosti sa zahtevima za SPN/FT.

Hong Kong, Kina

Sektor za nadzor nad sektorom hartija od vrednosti u pogledu SPN/FT Komisije za hartije od vrednosti i fjučerse

188. Komisija za hartije od vrednosti i fjučerse (SFC) Hong Konga sprovodi neposredne kontrole i primenjuje čitav niz posrednih alata za praćenje za vršenje nadzora nad usklađenošću licenciranih firmi sa zahtevima u pogledu SPN/FT i praćenje njihovih rizika od PN/FT. Učestalost, intenzitet i obuhvat kontrola i posrednog praćenja koji se sprovode nad pojedinačnom firmom variraju u zavisnosti od, i srazmerno sa, nivoom rizika procenjenim od strane firme na osnovu određenih faktora rizika i uticaja. SFC takođe sprovodi radnje u pogledu sprovođenja zakona u vezi sa sumnjama o povredi zakonskih i regulatornih zahteva za SPN/FT i povezano nefunkcionisanje unutrašnjih kontrola, za koje se može izreći čitav niz korektivnih mera i odvratajnih sankcija.

189. SFC stavlja naglasak na odgovornost višeg rukovodstva (odgovorni rukovodilac- Manager- In- Charge ili MIC), sa detaljnim očekivanjima u pogledu

funkcija za usklađenost i kontrolu koje su relevantne za tog odgovornog rukovodioca u pogledu SPN/FT, a koja su definisana u Smernicama o SPN/FT Komisije za hartije od vrednosti i fjučerse. Ukoliko odgovorni rukovodilac ne osigura usklađenost licencirane firme sa zahtevima u pogledu SPN/FT, to može dovesti do toga da odgovornom rukovodiocu budu izrečene disciplinske kazne (npr. novčana kazna ili opomena) od strane SFC. Istrage koje sprovodi Komisija su, kad god je to pogodno, usmerene na utvrđivanje krivice pojedinaca u pogledu nadzora nad funkcijom za SPN/FT i drugim ključnim funkcijama.

190. SFC stavlja naglasak na deljenje zapažanja stečenih tokom nadzora, i prosleđuje svim licenciranim firmama svoje regulatorne prioritete i fokuse kontrola po pitanju usklađenosti. Cilj je promocija i pružanje pomoći licenciranim firmama i njihovom višem rukovodstvu u ispunjavanju njihovih obaveza. U tom smislu, SFC poseduje inicijative za podizanje opreza industrije o različitim oblastima u kojima postoje zabrinutosti u vezi sa usklađenošću s vremena na vreme. To obuhvata i obaveštavanje industrije o nalazima nadzora putem cirkularnih saopštenja i seminara.

191. SFC takođe obezbeđuje transparentnost svojih delovanja na sprovođenju zakona kroz izdavanje saopštenja za medije o takvim aktivnostima. Kada je reč o disciplinskim postupcima, kopija Izjave o disciplinskim postupcima u kojoj su sažete materijalne činjenice i zaključak disciplinskog postupka se objavljuje na veb-sajtu Komisije za hartije od vrednosti i fjučerse.

Luksemburg

192. Investicioni fondovi u Luksemburgu i Menadžeri investicionih fondova u Luksemburgu kao i pružaoci usluga osnovani u Luksemburgu su obveznici u skladu sa važećim okvirom za SPN/FT. CSSF je nadležni nadzorni organ za sve obveznike koji potpadaju pod njegovu nadležnost. Industriju investicionih fondova u Luksemburgu karakteriše njena priroda prekogranične distribucije. Stoga se upis u fondove sa sedištem u Luksemburgu često vrši preko posrednika koji deluju za račun sopstvenih klijenata u drugim državama.

193. Posledično tome, pristup CSSF nadzoru je prilagođen da uzme u obzir operativnu stvarnost i zahteva od investicionih fondova, menadžera investicionih fondova, i gde je to primenjivo, punomoćnika, da nad tim posrednicima sprovede pojačane radnje i mere poznavanja i praćenja stranke u pogledu SPN/FT.

194. Pristup nadzoru za SPN/FT CSSF obuhvata i uloge i odgovornosti nekoliko strana uključenih u industriju investicionih fondova. Životni ciklus nadzora počinje od kontrola za SPN/FT koje se sprovode pri izdavanju dozvole za rad (licenciranju), i nastavlja se na kontinuiranoj bazi kroz posredne i neposredne radnje nadzora. Na primer, posvećene posredne kontrole se sprovode na nivou Menadžera investicionih fondova budući da su često oni ti koji odlučuju o kanalima i državama distribucije fondova. Ove neposredne kontrole su nadopunjene posrednim i neposrednim nadzornim radnjama na nivou pružalaca usluga u Luksemburgu kao što su registratori i transfer agenti i kastodi/depozitar banke fondova.

195. Nadzor zasnovan na proceni rizika (RBS) za SPN/FT CSSF sektoru je predmet kontinuiranog unapređenja. Konačno, putem dodavanja dve nove komponente. Prva, Automatska ocena, koje se proračunava na osnovu posebnog onlajn upitnika o SPN/FT koji popunjavaju menadžeri investicionih fondova, registratori i transfer agenti i depozitari. Drugo, putem Stručne ocene. Kombinacija ova dva izvora ima za cilj formulisanje konačne ocene, uzimajući u obzir nekoliko kriterijuma rizika i povezane mere za ublažavanje rizika koje obveznici sprovode. Nadzor zasnovan na proceni

rizika je dinamičan proces, jer se ocena obveznika može izmeniti u bilo kom trenutku, ukoliko na to utiču nove informacije ili novi događaji. To omogućava CSSF da svoja nadzorna delovanja prilagodi novim pretnjama.

196. Pored toga, CSSF vodi bazu podataka glavnih nalaza identifikovanih tokom posrednih kontrola u pogledu SPN/FT i deli ih sa privatnim sektorom na anonimnoj bazi putem svojih godišnjih izveštaja. Ostale interakcije sa privatnim sektorom odvijaju se prvenstveno putem redovnih sastanaka sa obveznicima, događaja sa profesionalnim asocijacijama i kroz objavljivanje smernica o SPN/FT putem cirkularnih saopštenja CSSF. Pored toga, CSSF ustpostavlja kontakte sa drugim nadležnim organima u Luksemburgu i u inostranstvu u cilju diskusije o pitanjima koja se tiču SPN/FT i razmene informacija putem Memoranduma o saradnji.

Meksiko

Nadzor u pogledu SPN/FT nad sektorom hartija od vrednosti Nacionalne komisije za banke i hartije od vrednosti i izdate smernice sa sprovođenje pristupa zasnovanog na proceni rizika

197. Nacionalna komisija za banke i hartije od vrednosti (CNBV) Meksika odgovorna je za licenciranje i registraciju, prudencionu superviziju i nadzor u pogledu SPN/FT nad brokerskim kućama, investicionim fondovima i investicionim savetnicima. CNBV vrši nadzor nad drugim finansijskim institucijama takođe, kao što su banke, štedionice i kreditne kompanije, pružaoci usluga prenosa novca, između ostalih.

198. Nadzor u pogledu SPN/FT obuhvata posredno i neposredno praćenje u cilju potvrđivanja usklađenosti pružalaca usluga i posrednika na tržištu hartija od vrednosti sa zahtevima za SPN/FT i praćenje njihovih rizika od PN/FT. Pristup zasnovan na proceni rizika u nadzoru se primenjuje na različitim nivoima i u različitim fazama procesa nadzora. Aktivnosti posrednog praćenja se sprovode za sve subjekte koji su predmet nadzora. Međutim, u zavisnosti od njihovog nivoa rizika od PN/FT, preduzimaju se i dodatne mere nadzora.

199. CNBV poseduje metodologiju koja meri rizike od PN/FT za sve subjekte koji su predmet nadzora u pogledu inherentnog rizika i za PN/FT (sprovode se dve zasebne mere i rezultati se kombinuju da bi se dobio inherentni rizik od PN/FT datog subjekta), uzimajući u obzir informacije koje dostavljaju sami subjekti, prudencioni supervizori i drugi organi, kao što su FOS, drugi nadzorni organi i federalna služba za sprovođenje zakona (PGR). Rezultati prethodnih aktivnosti nadzora se razmatraju kao vrednovanje njihovih mera za ublažavanje rizika, što može dovesti do snižavanja inherentnog rizika. Ostali faktori se smatraju pojačivačima rizika koji mogu povećati nivo inherentnog rizika, kao što je neusklađenost sa obavezama, nalazi izneseni u godišnjem izveštaju o reviziji, nizak kvalitet IST, čime se na kraju dobija rezidualni rizik za svaki subjekat.

200. Godišnji program neposrednih kontrola uzima u obzir rezultate gorenavedene metodologije i druge dodatne faktore, kao što su sistemski značaj i one koji se odnose na posebne zabrinutosti ustanovljene kroz nadzor u vezi sa SPN/FT i prudencionu superviziju. Na osnovu dobijenih ocena, odlučuje se koji subjekat će biti predmet pojačanih nadzornih radnji, počevši sa neposrednim kontrolama nadzornih organa za SPN/FT, neposrednim kontrolama prudencionih supervizora uključujući određene specifične teme o SPN/FT, i nastavljaju se drugim posrednim dodatnim programima praćenja.

201. Pošto je program neposrednih kontrola definisan u okviru pristupa

zasnovanog na proceni rizika, za svaku neposrednu kontrolu je potrebno identifikovati mere za ublažavanje rizika koje će biti revidirane uključujući i pristup zasnovan na proceni rizika. Dokument pod nazivom "dijagnostika subjekta" se izrađuje se najmanje mesec dana pre neposredne kontrole (terenske posete) uključujući sve informacije koje su na raspolaganju CNBV kao i informacije FOS, i sve ostale prikupljene elemente, i na osnovu toga se definiše strategija kontrole (intenzitet i obim). Pored toga, tokom neposredne kontrole vrši se odabir klijenata subjekta za detaljniji pregled na osnovu rizika koji predstavljaju za sam subjekat, što podrazumeva još jedan način za sprovođenje pristupa zasnovanog na proceni rizika (RBA) u procesu nadzora.

202. Tokom 2017. godine, zakonske odredbe o SPN/FT u Meksiku su izmenjene kako bi se unela obaveza koncipiranja, sprovođenja i procene internog pristupa zasnovanog na proceni rizika za sve subjekte koji su predmet nadzora od strane CNBV. Da bi pružio smernice o sprovođenju ove nove obaveze, CNBV je u svoju praksu uključio nekoliko aktivnosti:

- Izdavanje smernica kako bi se detaljnije objasnilo ono što je izneseno u zakonskim odredbama, u smislu kako se sprovode faze koncipiranja, sprovođenja i procene njihovih internih procena zasnovanih na proceni rizika.
- Organizovanje foruma od strane sektora koji je predmet nadzora da bi se naveli primeri kako da se pristup zasnovan na proceni rizika primenjuje uzimajući u obzir specifične karakteristike sektora, uključujući proizvode, vrste klijenata, distributivne kanale i geografska područja poslovanja.
- Objavljivanje video tutorijala sa najvažnijim informacijama sa foruma pomenutih u prethodnom stavu, kako bi se uspostavio širi delokrug i doprlo do većeg broja subjekata koji su predmet nadzora, posebno onih koji nisu bili u mogućnosti da učestvuju na tim forumima.
- Realizacija radionica na kojima se pojašnjavaju očekivanja nadzornih organa u pogledu nove obaveze, i na kojima se rade vežbe za koncipiranje nove metodologije za primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika, i na kojima nadzorni organ daje povratne informacije o urađenim vežbama.
- Objavljivanje smernica za neposredne kontrole nadzornog organa za sve subjekte koji su predmet nadzora kako bi se proces nadzora učinio transparentnijim, i podigla svest kod subjekata o očekivanjima nadzornog organa u smislu usklađenosti sa njihovim obavezama u pogledu SPN/FT, a posebno sa ovom novom obavezom.

SAD

203. SEC sprovodi kontrolu subjekata registrovanih kod SEC primenom pristupa zasnovanog na proceni rizika. Firma se bira za kontrolu iz čitavog niza razloga, uključujući, ali ne ograničavajući se na, dojavu, upućivanje ili žalbu; profil rizika firme; ili u vezi sa pregledom određene oblasti rizika u pogledu usklađenosti. Razlog zbog kog se firme biraju za kontrolu nije javna informacija, i obično se tokom kontrole firma o njemu ne obaveštava. Rizici od PN, između ostalih, mogu se razmatrati pri izradi profila rizika firme i utvrđivanja obuhvata svakog pregleda.

204. Tokom proveru, evaluatori SEC teže da utvrde da li subjekat koji je predmet provere, između ostalog, sprovodi svoje aktivnosti u skladu sa federalnim zakonima o hartijama od vrednosti i povezanim pravilima, zakonom o tajnosti bankarskih podataka u meri u kojoj je primenjiv i pravila o samoregulatornim organizacijama (SRO).

205. Tokom proteklih nekoliko godina, SEC grupa za provere angažovala je eksperte iz industrije za unapređenje tehnologije i analitike podataka u okviru nacionalnog programa provere i time unapredila pristup proverama zasnovan na riziku. Zaposleni koji rade provere sve više u svoje preglede koji se tiču SPN unose takve unapređene tehnologije i alate kako bi mogli da pregledaju ogromne količine podataka kako bi zaposleni mogli da identifikuju sumnjive aktivnosti iz izvornih podataka o trgovanju pre nego da se oslanjaju na izveštaje o nadzoru nad brokerima-dilerima. Zaposleni mogu da uporede aktivnosti koje sistem identifikuje u odnosu na aktivnost koju je identifikovala firma, kako bi testirali na slabosti sistem firme za praćenje i izveštavanje o sumnjivim aktivnostima, uključujući i procenu razumnosti parametara koje je firma definisala. Tako, umesto proste potvrde postojanja programa za SPN, evaluatori mogu da izvrše iznijansirane procene kvaliteta programa.

206. FINRA, samoregulatorno telo za brokere-dilere u SAD, ima ovlašćenja za vršenje nadzora nad približno 3.700 brokerskih firmi i 629000 registrovanih predstavnika za hartije od vrednosti i sprovodi većinu provera brokera- dilera u pogledu SPN. FINRA takođe vrši proveru svojih članica firmi na redovnoj osnovi u pogledu usklađenosti sa njenim pravilima (uključujući i sa sopstvenim pravilima za SPN) i federalnim zakonima o hartijama od vrednosti, u vezi sa prodajnim praksama i finansijskim poslovanjem u okviru svog Programa provere firmi. Program provere firmi je zasnovan na riziku, a učestalost provere firmi članica se utvrđuje na osnovu procena rizika. Stoga, firma članica može biti predmet provere u skladu sa jednogodišnjim ili četvorodogodišnjim ciklusom, dok se firme sa višim rizikom i većim uticajem proveravaju svake godine, uz učestalost ne kraćom od svake četiri godine za sve firme. SPN se može razmotriti za uključivanje na osnovu procene rizika u toj konkretnoj firmi. Kada se SPN odabere za pregled prilikom Provere firme, pregledi određenih oblasti usklađenosti sa zahtevima za SPN mogu biti usko ili široko postavljeni, u zavisnosti od specifičnih rizika koje ta firma predstavlja,

207. Firme se takođe mogu proveriti na usklađenost sa određenim pravilima i propisima za SPN putem Provere uzroka ili kao deo Sveobuhvatne provere, koja može uključivati nekoliko firmi. Provere uzroka se pokreću usled preispitivanja uzroka, dojava, upućivanja od strane drugih regulatornih službi, žalbi ili tako što je kroz analizu podataka identifikovana visokorizična aktivnost. Kontinuirano praćenje rizika se vrši nad svih firmama članicama FINRA, i obuhvata preglede usklađenosti sa pravilima i propisima za SPN.

208. Pored toga, 2013. godine FINRA je osnovala Istražnu jedinicu za SPN za sprovođenje provera tamo gde postoje veoma složeni ili inovativni programi za sprečavanje pranja novca ili programi usklađenosti sa zahtevima u pogledu SPN. Pored sprovođenja provera, ovi regulatorni stručnjaci za SPN pružaju tehničku pomoć drugim evaluatorima i konstantno teže proširivanju znanja i profesionalnom usavršavanju u domenu SPN. Istražna jedinica za SPN takođe pruža obuke i edukacije zaposlenima u FINRA i članovima brokerske industrije. FINRA je ustanovila da ovaj pristup ima za posledicu bolje informisane ispitivače i bolji kvalitet ispita.

ANEKS B. INDIKATORI SUMNJIVIH AKTIVNOSTI U VEZI SA HARTIJAMA OD VREDNOSTI

U ovom Aneksu navedeni su primeri indikatora sumnje u vezi sa hartijama od vrednosti, koji mogu biti "okidač" za podnošenje IST i/ili zahtevanje sprovođenja dodatnih radnji i mera PPS, uključujući i dodatne istrage i kontinuirano praćenje, pre nego što pružalac usluga na tržištu hartija odluči da li će podneti izveštaj. Ova lista nije iscrpna; svaki element ne mora biti relevantan u svakoj državi, za sve pružaoce usluga na tržištu hartija od vrednosti, za različite odnose sa klijentima (fizička lica nasuprot institucionalnim) ili za sve poslovne aktivnosti opisane u ovom dokumentu.

I. Indikatori sumnjivih aktivnosti za proizvode/ transakcije klijenata

1. Za transakcije ne postoji očigledno ekonomsko obrazloženje.
2. Čini se da se transakcije vrše na strukturiran, sekvencijalan način kako bi se izbeglo dostizanje pragova za praćenje/ prijavljivanje transakcija.
3. Udeo koncentracije transakcija koje se odnose na određenu i/ili jurisdikciju višeg rizika je značajno viši nego što bi se očekivalo imajući u vidu uobičajene načine trgovanja klijenta.
4. Česta trgovanja koja rezultiraju gubicima zbog kojih se klijent ne brine previše.
5. Iznenadan skok u obimima transakcija, koji odstupa od prethodnih transakcionih aktivnosti, bez komercijalnog obrazloženja ili povezane aktivnosti kompanije.
6. Kontra trgovanja ili transakcije koje uključuju hartije od vrednosti koje se koriste za konverziju valuta u nezakonite ili neočigledne poslovne svrhe.
7. Šablon transakcija hartijama od vrednosti koja pokazuje da klijent koristi trgovanje hartijama od vrednosti za konverziju valuta. Primeri hartija od vrednosti koje se mogu koristiti na ovaj način uključuju dvovalutne obveznice, američke potvrde o depozitu (American Depository Receipts- ADR) i strane obične akcije kojima se trguje na vanberzanskom (OTC) tržištu.
8. Transakcije hartijama od vrednosti se odvijaju pre roka dospeća, bez volatilnih uslova na tržištu ili drugog logičnog ili očiglednog razloga.
9. Trgovanje ili knjiženje iste hartije ili istih hartija od vrednosti između velikog broja računa pod kontrolom istih ljudi (npr. potencijalne fiktivne prodaje i/ili naloženo trgovanje).
10. Dva ili više nepovezanih računa u okviru firme koja se bavi hartijama od vrednosti trguju nelikvidnom ili jeftinom hartijom od vrednosti iznenada i istovremeno.
11. Kupovina hartija od vrednosti ne odgovara investicionom profilu klijenta ili istorijatu transakcija (npr. klijent možda nikada nije investirao u vlasničke hartije od vrednosti ili nikada nije investirao u datu industriju) i ne postoji razumno poslovno objašnjenje za promenu.
12. Transakcije mogu nagovestiti da klijent deluje za račun trećih lica bez očigledne poslovne ili zakonite svrhe.
13. Deponovana sredstva za kupovinu dugoročne investicije nedugo zatim praćena zahtevom klijenta za likvidaciju pozicije i prenos sredstava sa računa.

II. Indikatori sumnjivih aktivnosti u vezi sa distributivnim kanalima

1. Posrednik čiji obim transakcija odstupa od prethodnih transakcionih obima, bez komercijalnog obrazloženja ili povezane aktivnosti kompanije.
2. Obrazac transakcija koji ukazuje na vrednost transakcija tik ispod važećeg praga za prijavljivanje.
3. Nejasni ili složeni distributivni kanali koji mogu ograničiti sposobnost investicionog fonda ili kompanije za upravljanje aktivom da prati transakcije (npr. upotreba velikog broj pod-distributera za distribucije u trećim zemljama).

III. Odabrani indikatori sumnjivog trgovanja ili manipulacije na tržištu

1. Realizacija velike kupovine ili prodaje hartije od vrednosti, ili opcije na hartiju od vrednosti, nedugo pre nego je objavljena vest ili značajno saopštenje koje utiče na vrednost hartije od vrednosti, što može biti nagoveštaj o potencijalnom insajderskom trgovanju ili manipulaciji na tržištu.
2. Izdat je zahtev da se izvrši i/ili doznači nalog za kupovinu ili nalog za prodaju za istu hartiju od vrednosti ili slične ili povezane hartije od vrednosti (i/ili za račun istog stvarnog vlasnika), u kratkim vremenskim intervalima.
3. Akumulacija akcija malog prirasta tokom dana trgovanja u cilju povećanja cene.
4. Učestvovanje u prethodno dogovorenom ili drugoj vrsti nekonkurentnog trgovanja hartijama od vrednosti, uključujući i fiktivno ili unakrsno trgovanje nelikvidnim ili jeftinim hartijama od vrednosti.
5. Označavanje konačne cene hartije od vrednosti.
6. Sumnja u nameštanje u pogledu ostalih nerealizovanih naloga klijenta.

IV. Indikatori sumnje povezani sa PPS i interakcijama sa klijentima

1. Klijent nema očigledan razlog za korišćenje usluga pružaoca usluga na tržištu hartija od vrednosti ili lokacije firme (npr. klijent nije povezan sa lokalnom zajednicom ili se baš pomučio da koristi usluge te firme).
2. Zakonska ili poštanska adresa klijenta je povezana sa drugim, naočigled nepovezanim, računima.
3. Lokacije adrese klijenta, banke ili finansijske institucije se čine nepovezanim sa klijentom i klijent ne može da pruži objašnjenje za različite adrese.
4. Klijent je trust, paravan kompanija ili privatni investicioni fond koji ne želi da pruži informacije o licima sa kontrolnim udelom ili krajnjim korisnicima.
5. Klijent je pravno lice koje je emitovalo hartije od vrednosti na donosioca za veliki deo svog kapitala.
6. Klijent je javno poznat kao neko protiv koga se vodi krivični, građanskopravni ili regulatorni postupak zbog korupcije, zloupotrebe javnih sredstava, drugih finansijskih krivičnih dela ili nepoštovanja propisa, ili je poznat kao neko ko se dovodi u vezu sa takvim licima. Izvori ovih informacija obuhvataju vesti ili pretrage interneta.
7. Istorijat klijenta je upitan ili se razlikuje od očekivanja na osnovu poslovnih

aktivnosti.

8. Klijent je odbijen ili je druga firma koja pruža finansijske usluge okončala odnos sa tim klijentom.
9. Informacije o računu klijenta pokazuju likvidnu i ukupnu neto vrednost koja ne podržava značajnu aktivnost po računu.
10. Klijent ima veći broj računa ili ima račune u ime članova porodice ili poslovnih subjekata bez očigledne poslovne ili druge svrhe.
11. Neprofitne ili dobrotvorne organizacije učestvuju u finansijskim transakcijama za koje se čini da ne postoji logična ekonomska svrha ili u kojima se čini da ne postoji veza između navedene aktivnosti organizacije i drugih strana u transakciji.
12. Klijent okleva da pruži informacije u vezi sa svojim identitetom i/ili transakcijama.
13. Klijent okleva da pruži informacije potrebne za podnošenje izveštaja kako bi se nastavila transakcija, ili zahteva neuobičajenu količinu tajnosti u vezi sa transakcijom.
14. Klijent ispoljava neuobičajenu zabrinutost o usklađenosti firme sa zahtevima vlade za izveštavanjem, sistemima firme ili politikama i kontrolama firme u pogledu SPN/FT.
15. Klijent pokušava da ubedi zaposlenog da ne podnese neophodne izveštaje ili da ne vodi potrebnu evidenciju firme.
16. Organi za sprovođenje zakona ili regulatori su izdali sudske pozive i/ili naloge za zamrzavanje imovine u vezi sa klijentom i/ili računom u firmi koja se bavi hartijama od vrednosti.
17. Klijent želi da učestvuje u transakcijama koje nemaju poslovnog smisla ili očiglednu investicionu strategiju, ili nisu u skladu sa navedenom poslovnom strategijom klijenta.
18. Klijent ne iskazuje zabrinutost u vezi sa troškovima transakcija ili provizija (npr. otkupna provizija, veća od potrebnih provizija) ili investicionim gubicima.

V. Indikatori sumnje u vezi sa depozitima hartija od vrednosti, posebno jeftinih hartija od vrednosti; ovo često mogu biti indikatori prevara sa jeftinim hartijama od vrednosti, distribucije neregistrovane ponude ili šema za manipulacije na tržištu

1. Klijent otvara novi račun i deponuje materijalne potvrde ili prenosi akcije elektronski koje predstavljaju veliki blok jeftinih hartija od vrednosti ili hartija kojima se malo trguje.
2. Klijent ima šablon deponovanja materijalnih potvrda o posedovanju akcija ili šablon prenosa akcija elektronski, odmah nakon prodaje akcija i onda elektronskim transferom ili na drugi način prenosi sredstva od preprodaje.
3. Iznenadni skok tražnje investitora za, zajedno sa rastućom cenom, hartijama od vrednosti kojima se neznatno trguje ili jeftinim hartijama od vrednosti.
4. Nedostatak rekta klauzule na akcije koje su fizički ili elektronski deponovane

se čini nedoslednim sa datumom kada je klijent pribavio hartije od vrednosti, prirodom transakcije u kojoj su hartije od vrednosti pribavljene, istorijatom cene i/ili obimom trgovanja akcijama.

5. Klijent sa ograničenom ili bez aktive u firmi prima elektronski transfer ili knjiženje na račun velikih iznosa jeftinih hartija od vrednosti koje nisu listirane na berzi.
6. Objašnjenje klijenta o tome kako je pribavio akcije nema smisla ili se stalno menja.
7. Klijent deponuje materijalne hartije od vrednosti ili elektronski prenosi akcije i traži knjiženje akcija na različite račune koji se ne čine povezanim, ili traži da proda ili da na drugi način prenese vlasništvo nad akcijama.

VI. Kretanje sredstava ili hartija od vrednosti

1. Račun hartija od vrednosti se koristi za plaćanja ili odlazne elektronske transfere sa malo ili uopšte aktivnosti u vezi sa hartijama od vrednosti (tj. čini se da se račun koristi kao depozitni račun ili kao sredstvo za transfere bez razumnog poslovnog objašnjenja za tu namenu).
2. Sredstva se prenose finansijskim ili depozitnim institucijama koje se razlikuju od onih od kojih su sredstva inicijalno primljena, posebno kada je reč o različitim državama.
3. Klijent "struktuira" depozite, isplate ili kupovinu novčanih instrumenata ispod određenog iznosa kako bi izbegao primenu zahteva o prijavljivanju ili evidenciji.
4. Klijent ima preveliki broj knjiženja sredstava ili hartija od vrednosti između povezanih ili nepovezanih računa bez očigledne poslovne svrhe.
5. Plaćanje od strane trećeg lica čekom ili prenosom novca iz izvora koji nema očiglednu vezu sa klijentom.
6. Klijent koristi lični račun u poslovne svrhe.
7. Plaćanje trećem licu sa kojim klijent nema očiglednu vezu.
8. Česte transakcije koje obuhvataju zaokružene ili celovite iznose.
9. Klijent zahteva da određena plaćanja budu preusmerena preko nostro³³ ili korespondentskih računa finansijskog posrednika umesto preko sopstvenih računa.
10. Sredstva prenesena na račun koja su potom prenesena sa računa u istim ili skoro istim iznosima, posebno u slučaju kada su lokacije porekla i odredišta visokorizične jurisdikcije.
11. Nekorišćen račun iznenada postaje aktivan bez prihvatljivog objašnjenja (npr. odjednom se iznenada elektronskim transferom prenose veliki iznosi).
12. Učestala aktivnost na bankomatima u zemlji i inostranstvu što nije u skladu sa očekivanim aktivnostima klijenta.
13. Veliki broj malih, dolaznih elektronskih transfera ili depozita izvršenih čekovima ili platnim nalogima koji se skoro odmah isplaćuju fizički ili

---

³³ Nostro računi su računi koje finansijska institucija poseduje u stranoj valuti u drugoj banci, obično za olakšavanje deviznih transakcija.

elektronskim transferom na način koji nije u skladu sa poslovanjem ili istorijatom klijenta. Ovo može biti indikator, na primer, Ponzi šeme.

14. Aktivnost elektronskih transfera, kada se posmatra tokom vremenskog perioda, otkriva sumnjive ili neuobičajene šablone.
15. Prenosi sredstava ili hartija od vrednosti istom licu od različitih pojedinaca, ili različitim pojedincima od istog lica bez razumnog objašnjenja.
16. Izvršeni neuobičajeno veliki zbirni elektronski transferi ili veliki obim ili učestalost transakcija bez logičnog ili očiglednog razloga.
17. Klijent prenosi/prima sredstva licima/od lica uključenim u kriminalne ili sumnjive aktivnosti (prema raspoloživim informacijama).
18. Dolazne/odlazne transakcije za značajne iznose na kratkoročnoj bazi.
19. Prijem neobjašnjivih iznosa, praćen nedugo zatim, zahtevom za povraćaj tih iznosa.
20. Učestali prenosi vlasništva nad hartijama od vrednosti.
21. Korišćenje hartija od vrednosti na donosioca sa fizičkom isporukom.
22. Česta promena detalja o bankovnom računu ili informacija za prihode od otkupa, posebno kada je praćena zahtevom za otkup.
23. Upotreba brokerskih računa kao dugoročnih depozitnih računa za sredstva.

SMERNICE O PRISTUPU ZASNOVANOM NA PROCENI RIZIKA SEKTOR HARTIJA OD VREDNOSTI

Pristup zasnovan na proceni rizika (RBA) je temelj za delotvorno sprovođenje revidiranih *Međunarodnih standarda za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma i širenja oružja za masovno uništenje* FATF.

Ove Smernice usmerene su na primenu pristupa zasnovanog na proceni rizika u sektoru hartija od vrednosti, i uključuju i aneks o indikatorima sumnjivih aktivnosti u vezi sa sektorom hartija od vrednosti. Takođe uzimaju u obzir i iskustvo koje su organi javne uprave i privatni sektor stekli tokom godina primene pristupa zasnovanog na proceni rizika.

Ove Smernice treba čitati zajedno sa *Izveštajem FATF: Pranje novca i finansiranje terorizma u sektoru hartija od vrednosti* (oktobar 2009.) u kome su navedene ranjivosti u ovom sektoru.

www.fatf-gafi.org | oktobar 2018.

